

Dekontaminering av medisinsk gjenbruksutstyr

Hvem er vi?

- Nasjonal kompetansetjeneste for dekontaminering
  - Tildelt av Helsedirektoratet 2012
  - Bygge opp og spre kompetanse om dekontaminering av medisinsk utstyr
- Seksjon for dekontaminering:
  - Under Avdeling for smittevern på Rikshospitalet
    - Validering av vanndampautoklaver
    - Analyse av biologiske indikatorer
    - Analyse av dialysevannsprøver

Hva er dekontaminering?

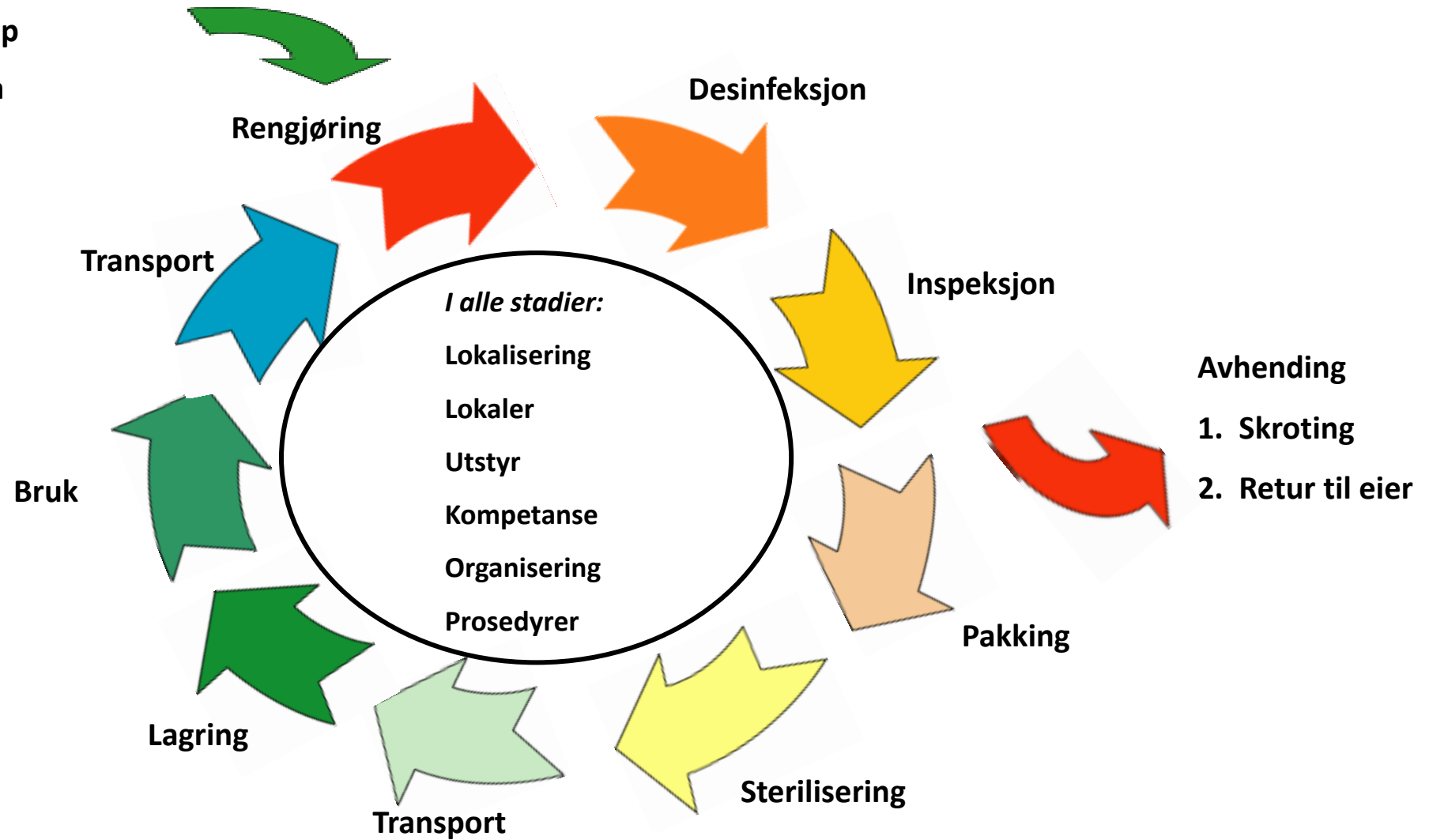
Hva er dekontaminering?

DEKONTAMINERING

Anskaffelse:

- 1. Kjøp
- 2. Lån

Formålet med dekontaminering

1. Hindre infeksjoner hos pasienter
  - Bakterier og andre mikroorganismer kan påføre infeksjoner hos pasienter
2. Utstyret skal være trygt å håndtere for ansatte
3. Bevare utstyrets egenskaper og bidra til økt levetid
  - Medisinsk gjenbruksutstyr må behandles korrekt for å fungere som det skal
  - Rustfritt stål er ikke egentlig rustfritt

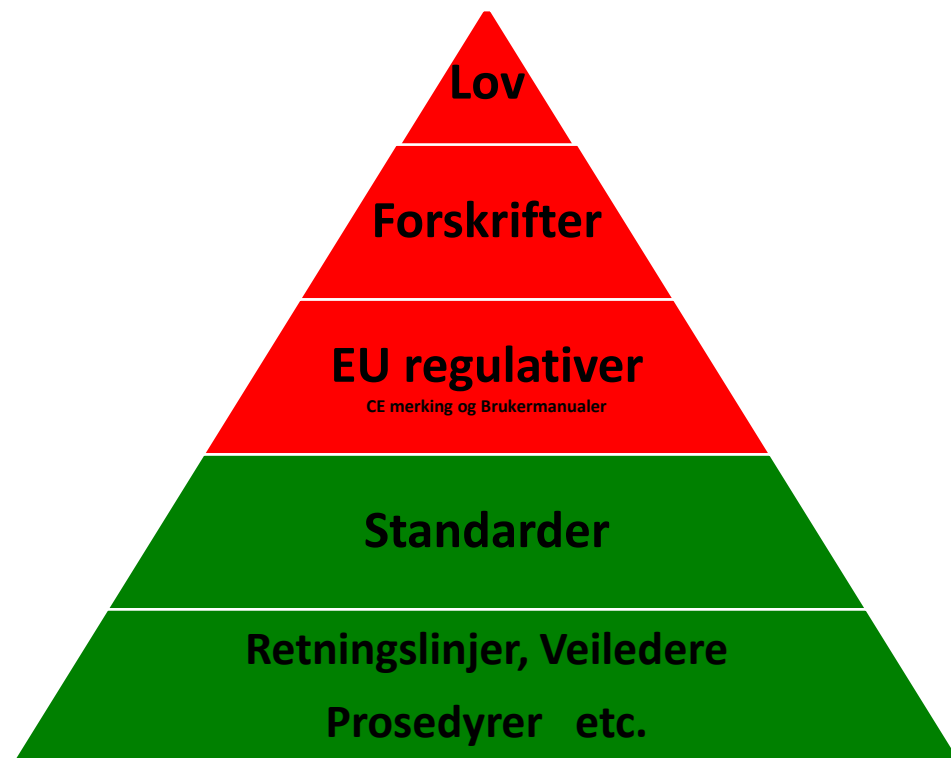

Your X-ray showed a broken rib
but we fixed it with Photoshop

Ansvarsfull oppgave

- KUNNSKAPER
- KVALITETSSIKRING
- DOKUMENTASJON

Lover og regler

Bindende

Anbefalinger

**Faglig
standard**

Lover og regler

Lover

Lov om medisinsk utstyr. -> EU 2017/745 -> ny LOV mai 2020

Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven)

Arbeidsmiljøloven

Smittevernloven

Spesialisthelsetjenesteloven

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

Lov om legemidler

Tannhelsetjenesteloven

Forskrifter

Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten

Forskrifter om kjemiske desinfeksjonsmidler til teknisk bruk i helse- og sykepleie.

Forskrift om medisinsk utstyr.

Forskrift om håndtering av medisinsk utstyr.

Forskrift om ledelse og kvalitetssikring i helse og omsorgstjenesten.

NS-EN-ISO Standarder

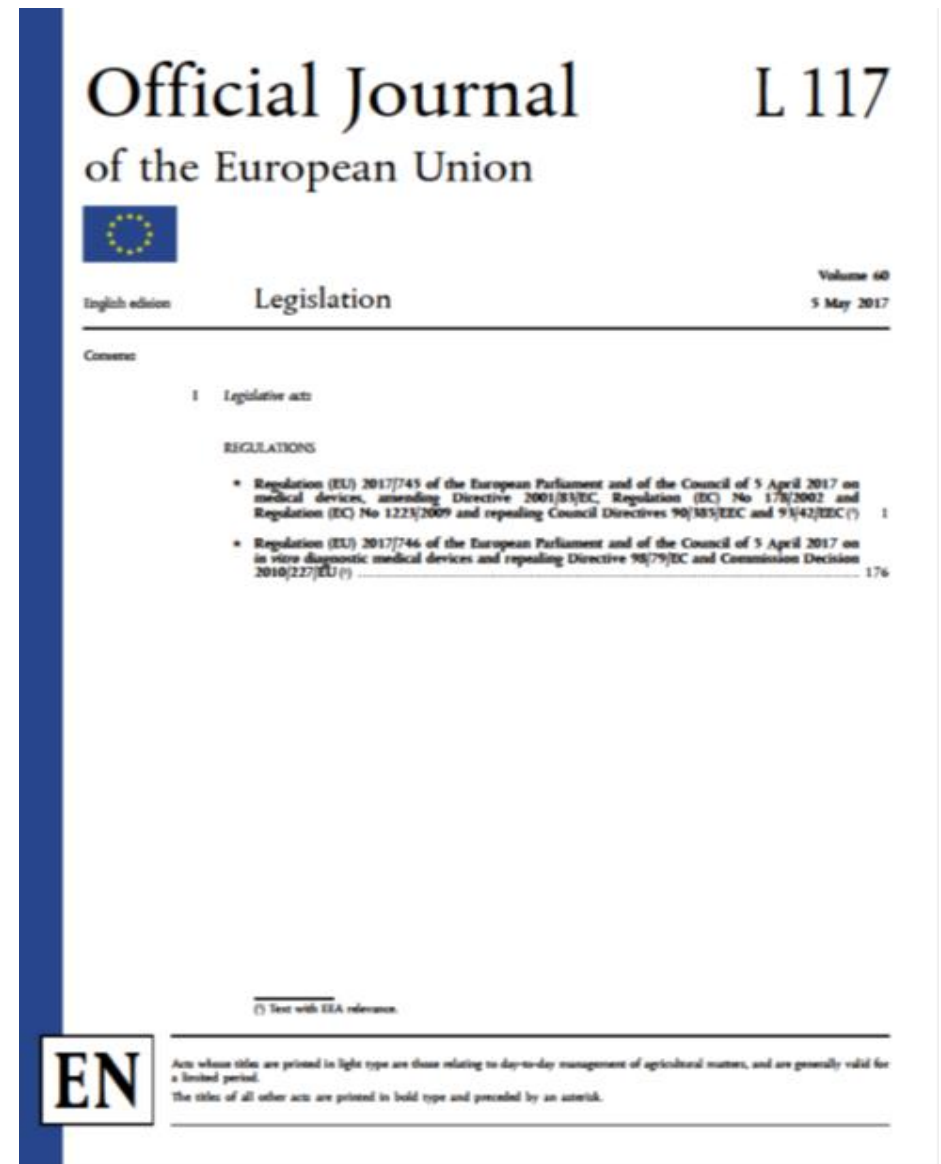

EU regulativer

For å anerkjenne den viktige rollen standardisering har for medisinsk utstyr

bør overholdelse av harmoniserte standarder være et middel som produsentene kan bruke

for å dokumentere samsvar med de generelle kravene til sikkerhet og ytelse og andre lovfestede krav

Veiledere

2018

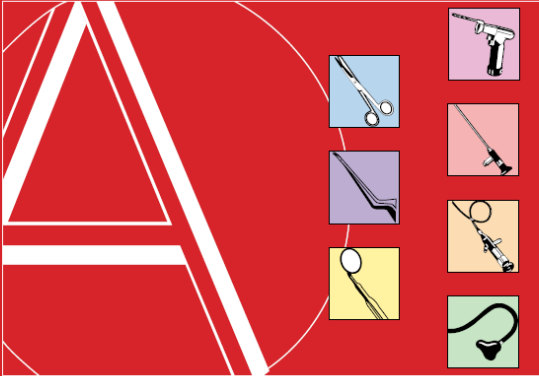
Faglige anbefalinger for smittevern i klinisk odontologisk praksis

ARBEIDSGRUPPEN FOR SMITTEVERN I KLINISK ODONTOLOGISK VIRKSOMHET:
HORST BENTELE, MORTEN ENERSEN, HANNE-MERETE ERIKSEN, ARNE HENSTEN, VIBEKE LOCHNER, BODIL KRISTINA LUND, INGRID SLINDE, BENTE OLIN TEIGMO, MILDRIÐ BEATE VEVELSTAD

Instrument Reprocessing

Reprocessing of Instruments to Retain Value

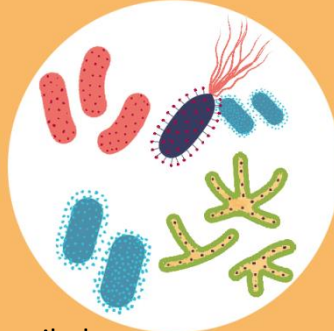

Working Group
Instrument Reprocessing

11

Håndhygieneveileder

Smittevernveileder

Kvalitetssystem

- Alle trinnene i dekontamineringsprosessen må loggføres og dokumenteres
  - Bruksanvisninger
  - Prosedyrer
  - Rutiner
  - Loggskjema
  - Service- og valideringsrapporter
    - Kjemiske og biologiske indikatorer
    - Kvitteringer/lagring av steriliseringsprosessen
  - Avvikssystem
  - Holdbarhet – både på utstyr og kjemikalier
  - Stoffkartotek
    - Sikkerhetsdatablad

DRs Kulturarvsprosjekt from Copenhagen, Danmark [CC BY-SA 2.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0>)]

Loggføring

LOGGSKJEMA FOR VANNDAMPSTERILISATOR

STERILISATOR: _____ ÅR: _____ MÅNED: _____ SKJEMA NR. _____

STERILISERING				SYKLUSKONTROLL (se display)				KONTROLL AV GODS				
Batchetikett	Program	Dagssyklus	Sign.	Samlet syklus	Temperatur °C (max/min)	Holdetid (min.)	Trykk/bar (lekkrate for VT)	Tørr last Ja/Nei	Prosess-indikator kontrollert	Alarmnr.	Prosess godkjent Ja/Nei Sign.	Gods godkjent Ja/Nei Sign.

Loggføring

Loggskjema for periodisk kontroll av sterilisator med biologiske indikatorer

Virksomhet:	Sterilisator:	Ansvarlig person:
År:	Testfrekvens:	Produsent/leverandør:

Dato	Syklusnr.	Program	Steriliserings-temp. (°C)	Steriliserings-tid (min.)	Lotnr/ prøvenr.	Utført av	Dato	Testresultat	Sign.

Loggføring

Daglig rutinekontroll ved bruk av vaskedekontaminator Miele PG 8536

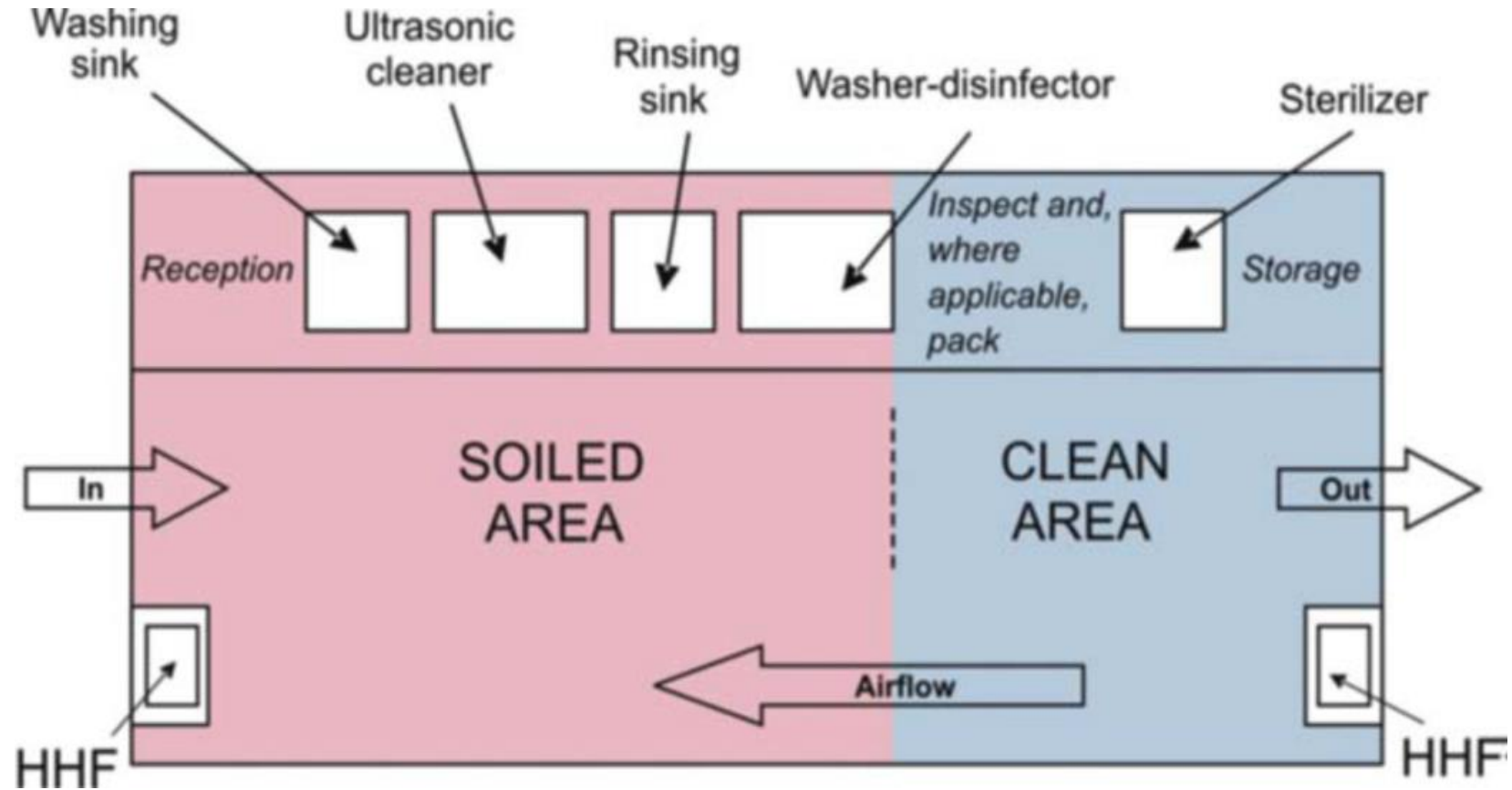
Måned/År: _____

Internnr.:SMV0151

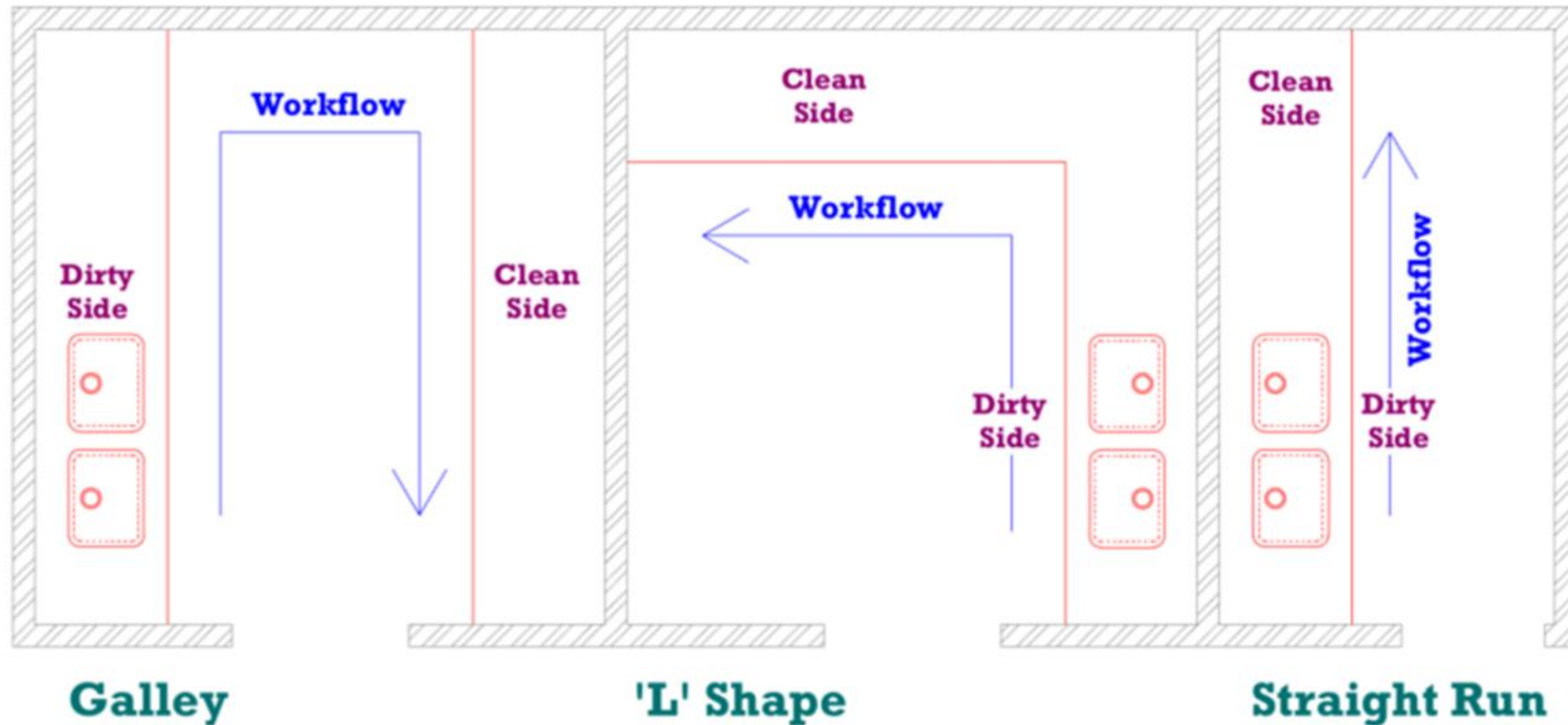
Dato	Innvendig renhold						Utvendig renhold	Brukerens signatur
	Siler	Spyle- armer	Kammer	Dørpakning	Flytende- midler	Instr.vogn		
1								
2								
3								
4								
5								
6								

Utforming av dekontamineringsrom

Utforming av dekontamineringsrom

Reprosessering av engangsutstyr

- Forordning (EU) 2017/745 om medisinsk utstyr og (EU) 2017/746 om in vitro-diagnostisk medisinsk utstyr (MDR)
  - Reprosessering av medisinsk engangsutstyr er tillatt dersom:
    - Bedriften har en validert prosess som er risikovurdert
    - Følger et kvalitetssystem
    - prosedyrer for å rapportere hendelser og sporbarhet
- Bedriften anses som produsent og må følge alle lover som omfatter produksjon av medisinsk utstyr

MDR artikkel 17

MDR artikkel 17

- 15 Reprosessering av medisinsk engangsutstyr
- 15.2 Forordningene
- Hovedprinsippet i MDR artikkel 17 er at repossessering av medisinsk engangsutstyr er tillatt dersom dette følger av nasjonal rett. Virksomheter som repossesserer medisinsk engangsutstyr anses som ny produsent og skal oppfylle sikkerhetskravene etter regelverket. Navn og adresse på virksomheten skal fremkomme av merkingen på utstyret.
- Repossessering er definert som en prosess på brukt utstyr som gjør det sikkert å gjenbruke utstyret, dvs. rengjøring, desinfeksjon, sterilisering samt testing og gjenopprettelse av teknisk og funksjonell sikkerhet.
- **For repossessering av medisinsk engangsutstyr internt i en helseinstitusjon kan medlemsstatene stille lempeligere krav forutsatt at repossesseringen følger felles spesifikasjoner (krav til risikostyring, validering, kvalitetssystem, prosedyrer for å rapportere hendelser og sporbarhet).** Medlemsstatene står også fritt til å utarbeide regler om repossessering av medisinsk engangsutstyr som gjøres av eksterne virksomheter på oppdrag fra en helseinstitusjon. EU-kommisjonen skal vedta felles spesifikasjoner innen 26. mai 2020. Dersom de felles spesifikasjonene ikke er vedtatt innen 26. mai 2020 skal repossessering følge relevante standarder og nasjonale bestemmelser.
- Medlemsstatene står også fritt til å innføre strengere regler enn kravene i forordningen, herunder forbud eller begrensninger, inkludert utførelse av engangsutstyr til en annen EØS-stat for repossessering og videre bruk av repossessert engangsutstyr.
- 15.3 Departementets vurdering
- De nye reglene for repossessering av medisinsk engangsutstyr følger av MDR artikkel 17. Departementet foreslår derfor å oppheve kravene i forskrift om håndtering av medisinsk utstyr § 5.
- Det følger videre av artikkel 17 nr. 3 at medlemsstatene kan stille lempeligere krav for utstyr som reposseseres innenfor en og samme helseinstitusjon og står også fritt til å utarbeide regler om repossessering av medisinsk engangsutstyr som gjøres av eksterne virksomheter på oppdrag fra en helseinstitusjon. Det foreslås derfor en hjemmel i loven for eventuelt å kunne anvende seg av denne adgangen på et senere stadium, jf. lovforslaget § 6.
- EU-kommisjonen utarbeide felles spesifikasjoner innen 26. mai 2020.
- Departementet foreslår som følge av dette at følgende bestemmelser knyttet til gjenbruk i forskrift om håndtering av medisinsk utstyr oppheves: 33
- a) henvisningen til gjenbruk av medisinsk engangsutstyr i § 2 om saklig virkeområde
- b) definisjonen av medisinsk engangsutstyr
- c) krav til gjenbruk av medisinsk engangsutstyr i § 5 (videreføres i MDR artikkel 17)

CE-merking

CE-merket er en **deklarasjon** fra produsenten om at alle krav som stilles til produktet i aktuelle direktiv/forordninger er oppfylt.

<https://www.standard.no/standardisering/ce-merking/tilsynsorgan/>

På Standard Norge finnes henvisning til medisinsk utstyr Direktiv 93/42/EEC for Medisinsk utstyr (erstattes av EU 2017/745)

=

Medisinsk utstyr og tilbehør til medisinsk utstyr skal være CE-merket.

Henvendelser til kompetansetjenesten 2018

■ Rengjøring	■ Vaskedekontaminator	■ Rengjøringsmidler
■ Protein tester	■ Desinfeksjon	■ kjemiske desinfeksjonsmidler
■ Sterilisering	■ BI	■ Anbefalinger av testfrekvens
■ Holdbarhet sterilt utstyr	■ Lovkrav	■ Vannkvalitet
■ Smittefare	■ Endoskop	■ Frakt av uttsyr
■ Bruk av emballasje	■ Merking av utstyr	■ Prioner
■ Botox		

RENGJØRING

- Rens av instrumenter så raskt som mulig
- Hold fuktig frem til rengjøring
- Unngå langvarig vannbad

Innflytelse på kvalitet

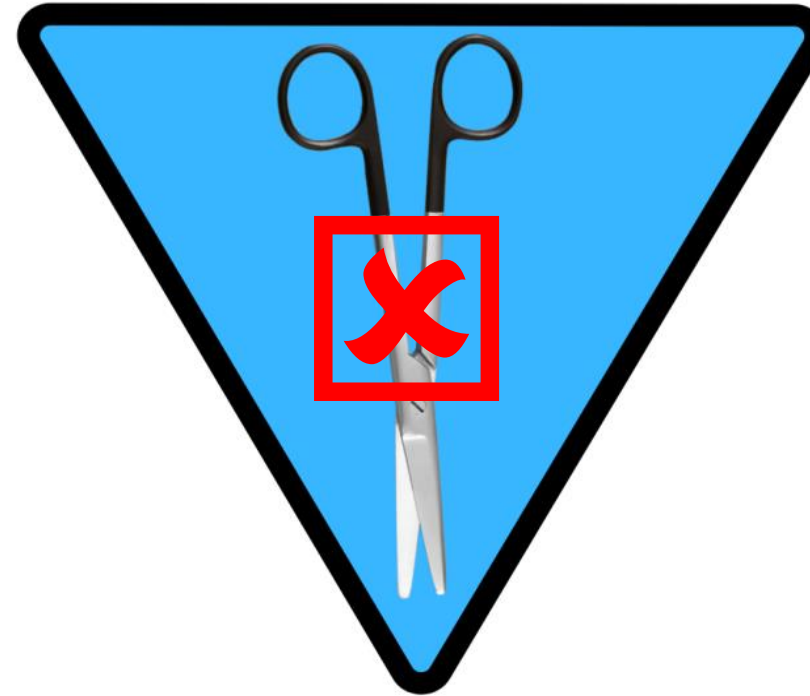
- **Leaders must properly equip their teams with the tools and training necessary to complete their daily tasks, and technicians must cultivate a desire to own it.”**

«Hank Balch»

<https://www.ultracleansystems.com/the-sterile-processing-triangle-of-truth-getting-to-the-heart-of-problems-and-people/>

NO TOOLS

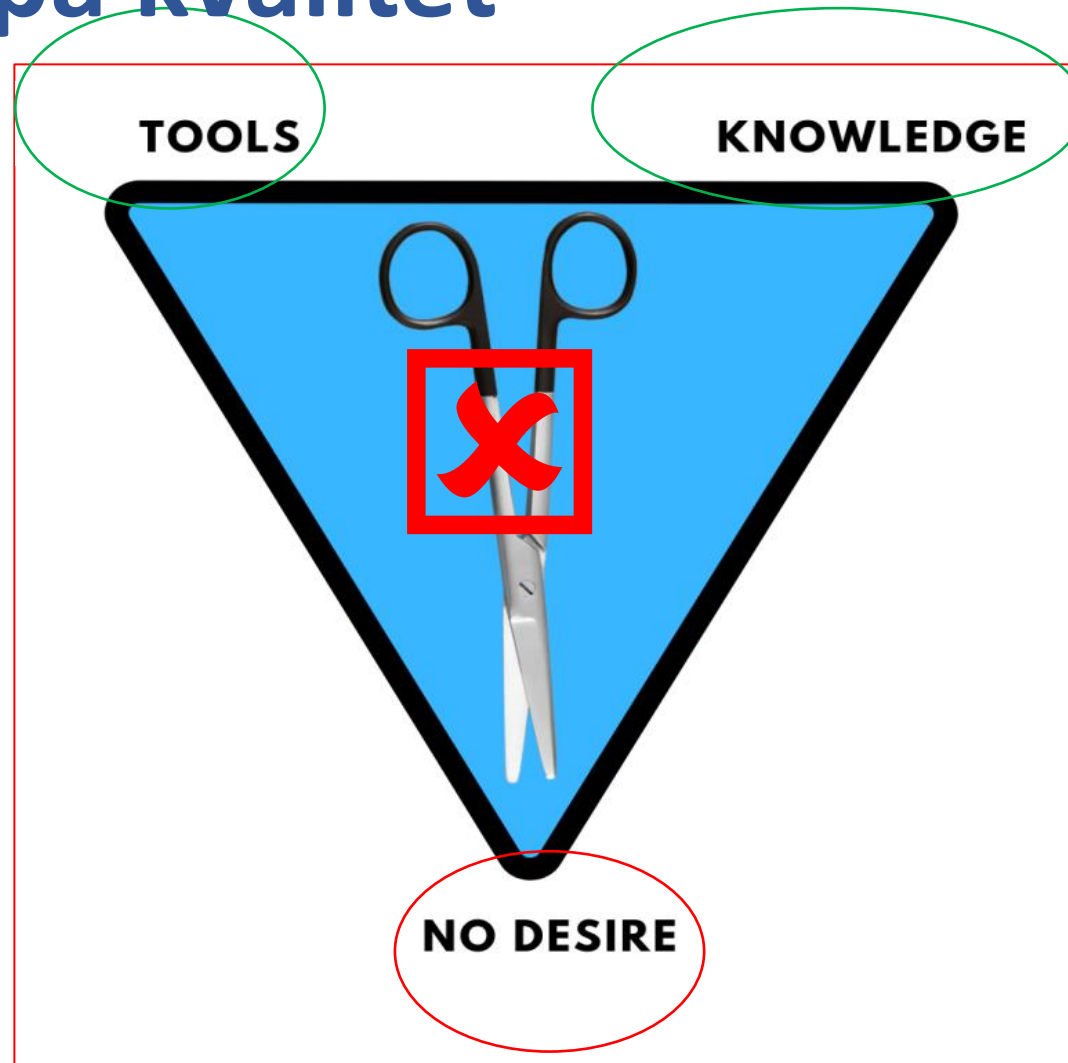
NO KNOWLEDGE

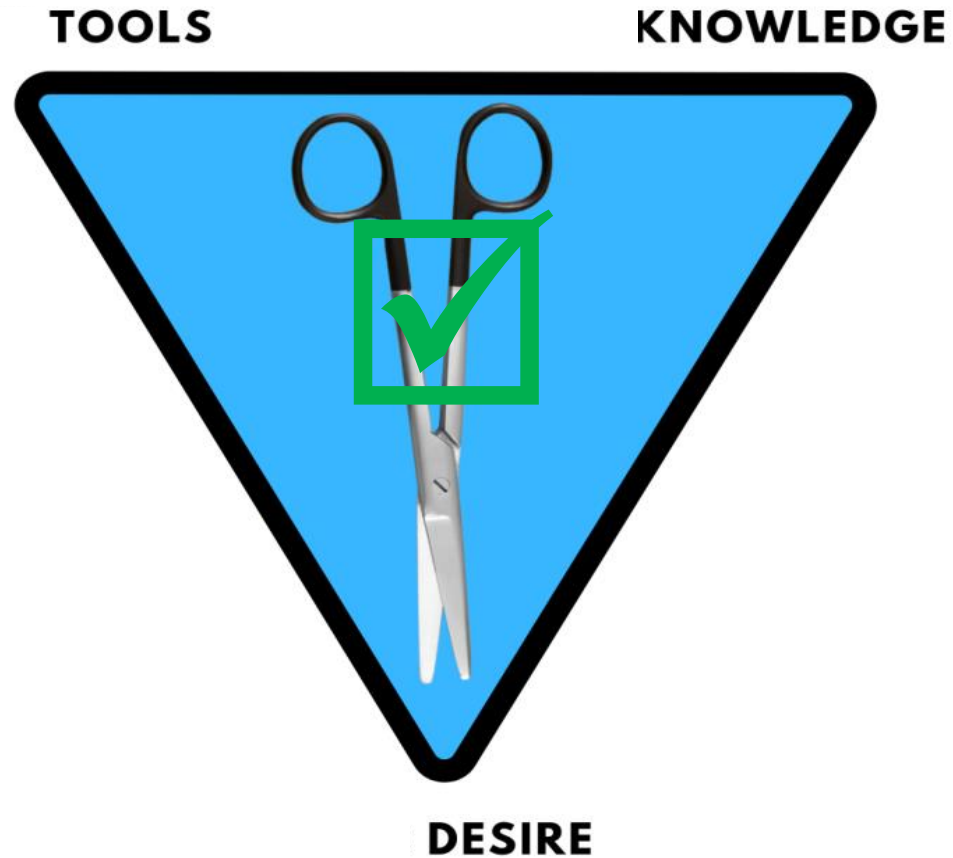
NO DESIRE

Innflytelse på kvalitet

Innflytelse på kvalitet

BASALE SMITTEVERNROUTINER

Hygienesykepleier

Håndtering av kjemikalier og forbehandling av utstyr til dekontaminering

Hva er kjemikalier?

- Kjemikalier er grunnstoffer, kjemiske forbindelser eller blandinger av slike.

Alle stoffer i verden kan brukes som kjemikalier.

Mange tenker på kjemikalier som dette

<https://pixnio.com/science/chemistry/science-laboratory-bottles-chemicals-chemistry>

Men det er også dette

Salt, NaCl (natriumklorid)

Vann H₂O (dihydrogenoksid)

Luften vi puster i

Nitrogen (N ₂)	78,084 %
Oksygen (O ₂)	20,946 %
Argon (Ar)	0,9340 %
Karbondioksid (CO ₂)	0,0410 % (økende)
Neon (Ne)	0,001818 %
Helium (He)	0,000524 %
Metan (CH ₄)	0,000188 % (økende)

<https://pixabay.com/photos/salt-nature-eat-food-spice-91539/><https://pixabay.com/no/photos/glass-vann-vann-glass-t%C3%B8rst-4087606/><https://www.publicdomainpictures.net/en/view-image.php?image=20081&picture=blue-sky>

Kjemikaliesikkerhet

- Vet du hvordan du behandler kjemikaliene dine?
  - Personlig verneutstyr
  - Bruk
  - Avhending
- Hvordan vet jeg om kjemikaliene er farlige?

Sikkerhetsdatablad

- Et følgeskriv som skal inneholde informasjon om:
  - Stoffets farlige egenskaper
  - Anbefalte vernetiltak ved bruk
  - Håndtering av avfall
- Skal være skrevet på norsk
- Leverandørens ansvar, det skal være lett tilgjengelig og gratis
- Farlige kjemikalier til yrkesmessig bruk skal ha sikkerhetsdatablad
  - Stoffer og stoffblandinger som har helsefarlige, brannfarlige, eksplosive eller miljøskadelige egenskaper

SIKKERHETS DATABLAD Rely+On VirKon Tabletter	
1. IDENTIFIKASJON AV STOFFET/STOFFBLANDINGEN OG SELSKAPET/FORETAKET	
Handelsnavn	Rely+On VirKon Tabletter
Varenr.	M3 279, M3 280
Bruksområder	Desinfeksjon av utstyr og flater.
Leverandør	Puls AS Strømsv 344 Postboks 77 LEIRDAL 1008 Oslo Tel: 23 32 30 00 Fax: 23 32 30 99 firmspost@puls-norge.no http://www.puls-norge.no
Kontaktperson	Kenneth Holth (Kenneth.Holth@puls-norge.no)
Nødnummer	112 / Giftinformasjonen, telefon: (+47) 22 59 13 00 WEB: http://www.helseprod.no/giftinfo
2. FAREIDENTIFIKASJON	
Faresymboler	Produktet er testet og funnet å være irriterende, ikke ebrende (OECD TG 404). Produktet er ikke merket farlig ved svelging, pga. resultat av utførte tester (OECD 401).
Inneholder	perboksium tri(peroksymonosulfat) bis(sulfat) natriumpolyfosfat molekylene
Risikosestninger	R-38 Irriterer huden. R-41 Fare for alvorlig øyeskade. R-52 Skadelig for vannlevende organismer.
Sikkerhetssetninger	S-2 Oppbevares utilgjengelig for barn. S-24/25 Unngå kontakt med huden og øynene. S-26 Får man stoffet i øynene, skyll straks grundig med store mengder vann og kontakt lege. S-37/39 Bruk egnete vernehansker og vernebrillettansiktskjermer. Inneholder dikaliumperoksydisulfat. Kan gi en allergisk reaksjon.
CLP	
Farepiktogrammer	

Farepiktogrammer

1. Kronisk helsefare
2. Oksiderende
3. Giftig
4. Gass under trykk
5. Helsefare
6. Etsende
7. Brannfarlig
8. Eksplosjonsfare
9. Miljøfare

Stoffkartotek

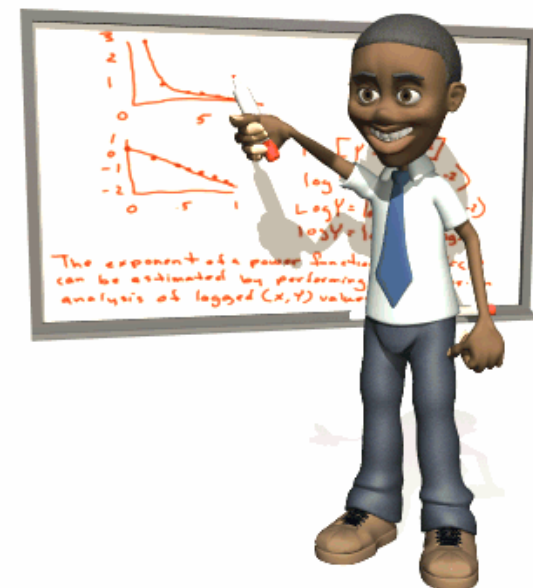
- Alle kjemikalier må registreres i et stoffkartotek
  - Sikkerhetsdatablad
  - Bruksanvisninger
  - Risiko
  - Avhending
- Ingen regler for hvilket format det skal være i, det viktigste er at det er tilgjengelig
  - Perm
  - Excel-ark
  - Database (EcoOnline e.l.)

<https://no.m.wikipedia.org/wiki/Fil:Schlagwortkatalog.jpg><https://pixabay.com/no/illustrations/dokumentordnere-kontor-dokumentet-3865347/>

Opplæring

- Bedriften bør ha en kjemikalieansvarlig
- Alle må læres ordentlig opp før de tar i bruk et kjemikalie
- Personlig beskyttelsesutstyr
- Avhending
- Holdbarhet
- Lagring
  - Brannfarlig materiale
  - Syrer og baser

<https://no.wikipedia.org/wiki/Fil:Teaching.png>

Avhending (kasting av stoffet)

- Det er ikke alt som kan helles i vasken eller i vanlig søppel
- Punkt 13 i sikkerhetsdatabladet forteller hvordan stoffet skal avhendes
- Miljøverndirektoratet og fylkesmannen kan gi råd hvis dere er i tvil
- Reguleres av: Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)

Alle beholdere må være korrekt merket

Konsentrasjon

Kjemikalienavn

Fareklassifisering

Politiet avslører årsaken til Oftebro-ulykken: Brukte brannfarlig væske i rekvisitt-flaske

Trudde han drakk vatn – døde etter stutt tid

Ein trelastarbeidar i 60-åra døde stutt tid etter å ha drukke gift frå ei Farris-flaske. Han trudde flaska inneheldt vatn.

Tiltak ved søl

- Sikre området
- Hvis kjent kjemikalie:
  - Samle opp sølet med egnet metode (punkt 6 i sikkerhetsdatabladet)
  - Bruk egnet verneutstyr
  - Kast i egnet beholder
- Hvis ukjent kjemikalie:
  - Bruk alt tilgjengelig verneutstyr
  - Kast i egnet beholder

<https://www.google.com/search?q=danger+wet+floor&tbm=isch&source=Int&tbs=sur:fc&sa=X&ved=0ahUKEwi1w6r09cjlAhWKpYsKHSGWBkMQpwUllg&biw=1920&bih=1089&dpr=1#imgrc=1mFSSz2dDCF7M>

Kjenner du faktisk kjemikaliene du bruker?

SIKKERHETSDATABLAD Rely+On VirKon Tabletter

Signalord

Fare

Faresetninger

Skin Irrit. 2: H315 Forårsaker hudirritasjon.
Eye Dam. 1: H318 Gir alvorlig øyeskade.
Aquatic Chronic 3: H412 Skadelig, med langtidsvirkning, for liv i vann.
EUH208 Inneholder dikaliumperoksoedisulfat. Kan gi en allergisk reaksjon.

Sikkerhetssetninger

P262 Må ikke komme i kontakt med øyne, huden eller klær.
P280 Benytt vernehansker /verneklær/vernebriller/ansiktsskjerm.
P303+P361+P353 VED HUDKONTAKT (eller håret): Tilsølte klær må fjernes straks.
Skyll/dusj huden med vann.
P305+P351+P338 VED KONTAKT MED ØYNENE: Skyll forsiktig med vann i flere minutter.
Fjern eventuelle kontaktlinser dersom dette enkelt lar seg gjøre. Fortsett skyllingen.
P310 Kontakt umiddelbart et GIFTINFORMASJONSSENTER eller lege.

Får man stoffet i øynene; skyll straks med store mengder vann (også under øyelokk) og kontakt lege. Ta ut eventuelle kontaktlinser. Fortsett skyllingen under transport til lege/sykehus

Forberedelse til rengjøring

- Smuss og organisk materiale skal ikke tørke inn på utstyret
  - Bruk en tett boks/pose til å oppbevare brukt utstyr fram til vask
  - Legg eventuelt i en fuktig klut eller svamp i boksen for å tilføre fuktighet
- Boksen skal merkes godt med «smittefare»
- Boksen skal håndteres med forsiktighet
- Boksen skal vaskes og desinfiseres mellom hver bruk, eventuelt på slutten av dagen

Husk: IKKE bløtlegg instrumentene over lengre tid

Fuktighetsbevarende skum/gel

- Det finnes fuktighetsbevarende skum og gel som kan brukes i stedet for å oppbevare utstyret i en tett boks før vask
- Det er viktig å kontrollere at produktet passer med utstyret det skal brukes på og vaskemidlene som brukes før det tas i bruk
- Les bruksanvisningen nøye og ikke la produktet tørke inn på overflaten, da kan det bli svært vanskelig å fjerne

Bløtlegging?

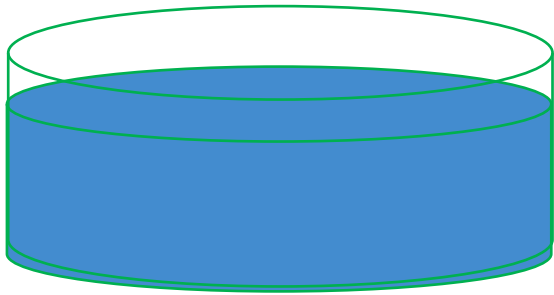
Middel for bløtlegging

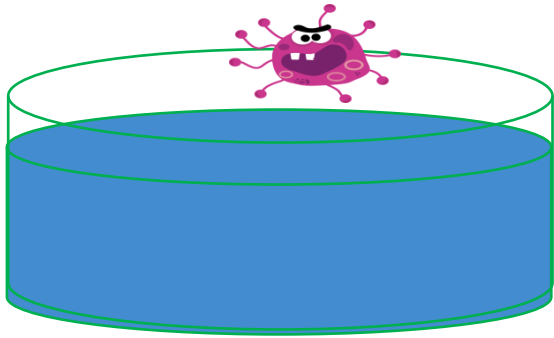
Én bakterie er vel ikke så farlig?

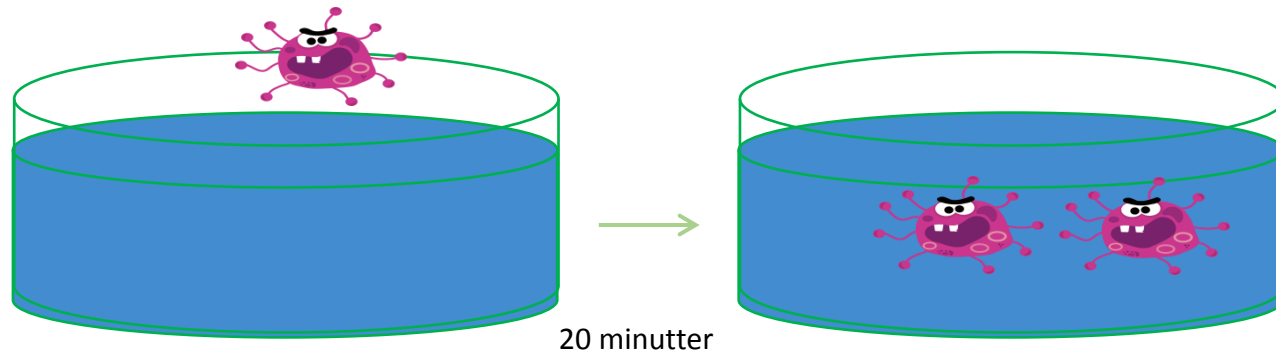
Én bakterie er vel ikke så farlig?

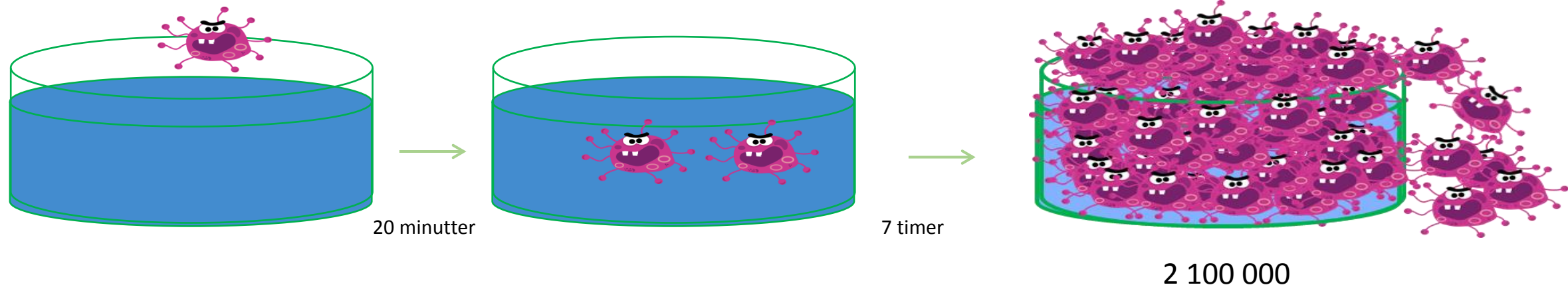
Én bakterie er vel ikke så farlig?

Én bakterie er vel ikke så farlig?

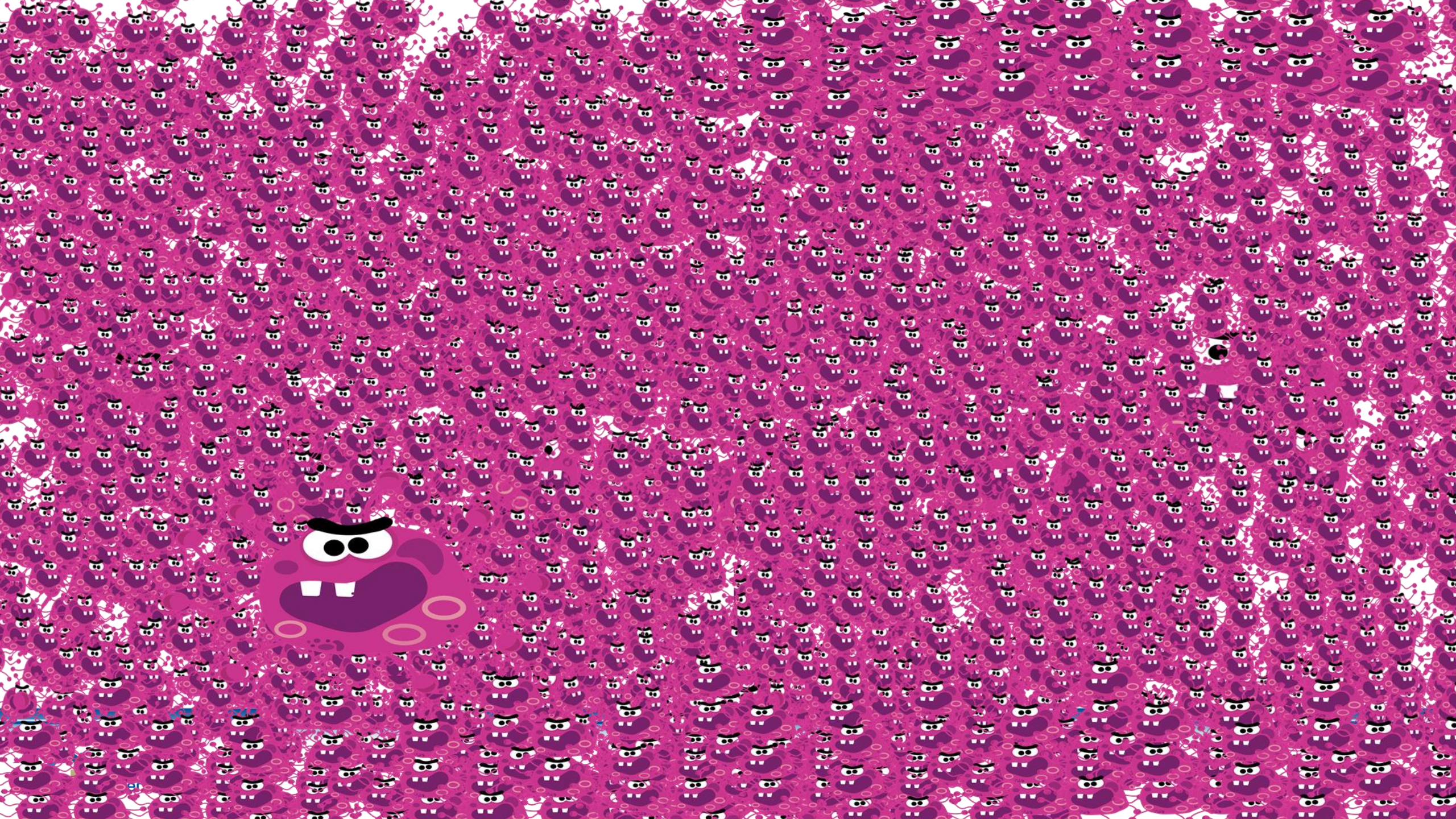

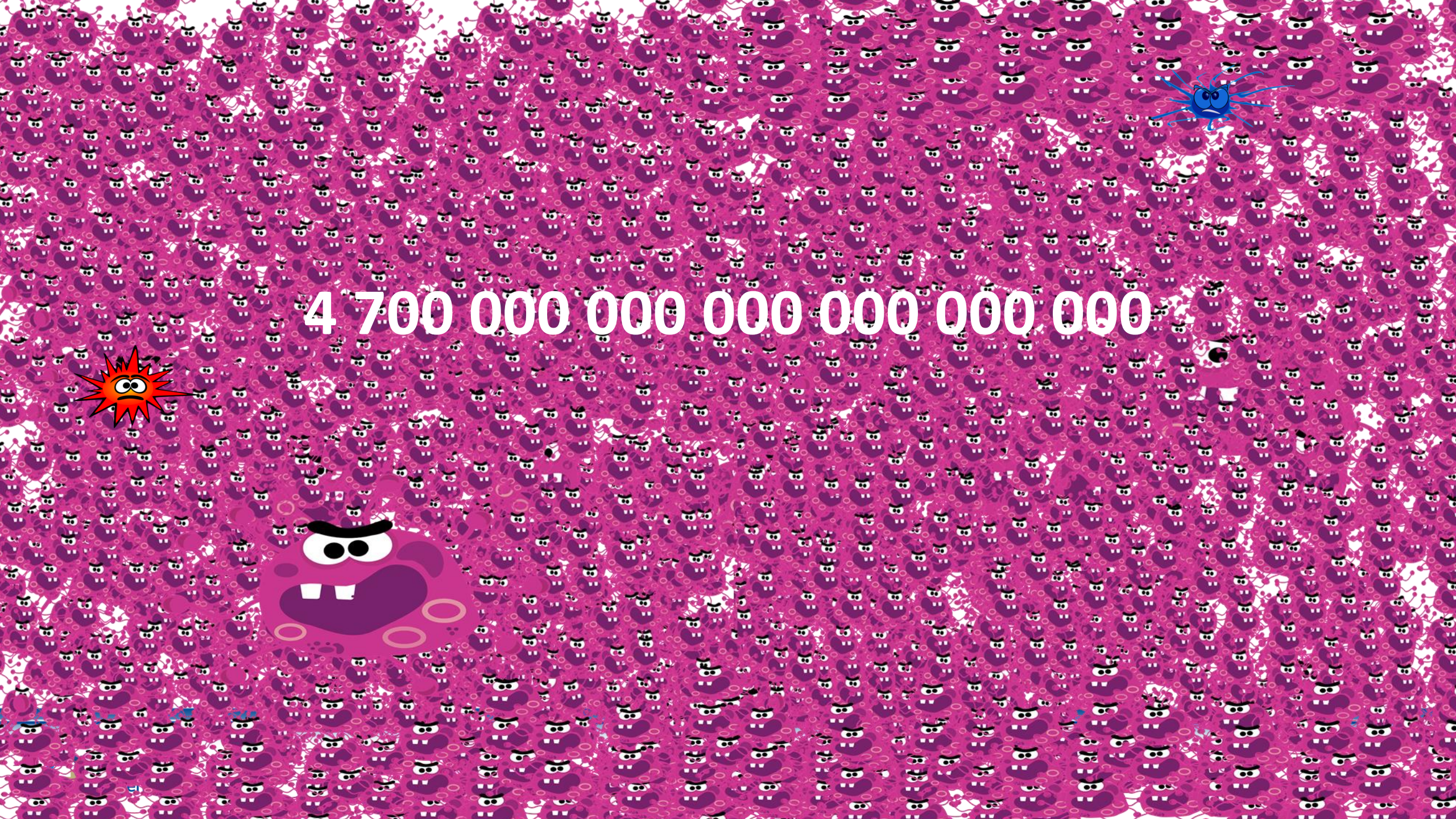
Én bakterie er vel ikke så farlig?

24 timer senere ...

4 700 000 000 000 000 000 000

LUNSJ

Manuell rengjøring og desinfeksjon

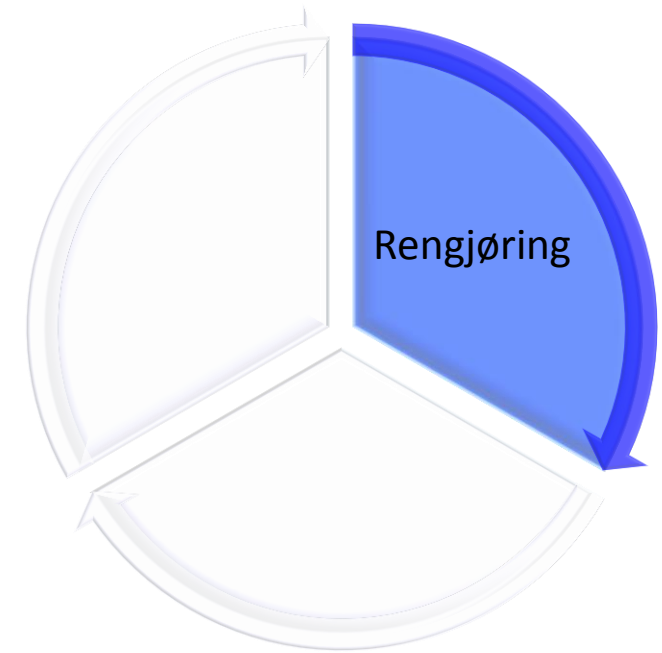
Renhetskrav til medisinsk utstyr

Kritisk utstyr Høy risiko	Utstyr som kommer i kontakt med blodbanen, sentralt nerve- og vaskulærsystem og sterilt vev. Invasivt utstyr → Sterilt	Invasivt utstyr/kirurgiske instrumenter: saks, pinsetter; dentalt utstyr, oftalmologisk og urologisk utstyr, dialyseutstyr
Semi-kritisk utstyr Middels risiko	Utstyr som kommer i kontakt med slimhinner (luftveiene, mage-tarm-kanal/ urinveine) uten å penetrere disse. → Desinfisert, helst sterilisert	Trakealtuber, otoskop, anestesi-utstyr, gastroskop, spekel, amalgamkondensator, kinnbøyle
Ikke-kritisk utstyr Lav risiko	Utstyr som kommer i kontakt med hel, frisk hud → Rengjort, helst desinfisert	Blodtrykksmansjetter, stetoskop, pulsoksimeter, datamaskin

Dr. Earle H. Spaulding

Rengjøring

- Det finnes ingen standarddefinisjon for rent
  - Synlig rent
  - Mikrobiologisk rent
  - Kjemisk rent
- Fjerner 90 % av forurensingen
- Rengjøring er det viktigste leddet i dekontamineringsprosessen

Rent?

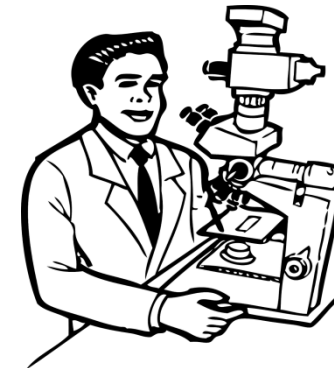

Rent?

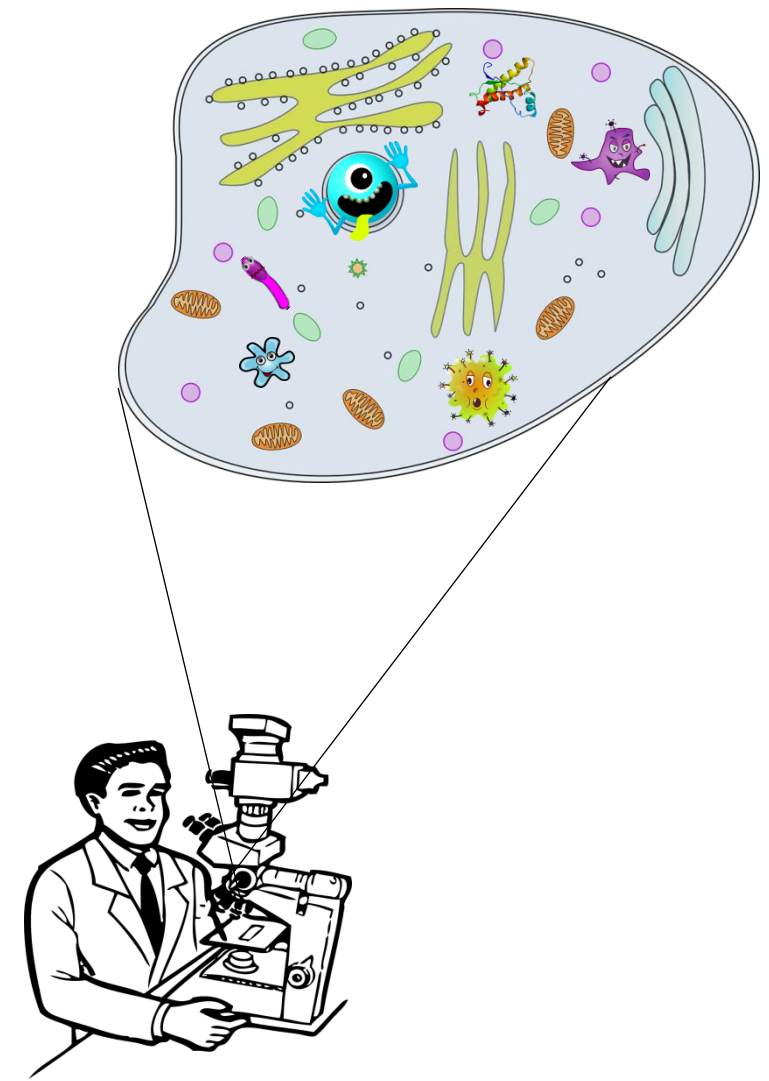
Rent?

Wikimedia commonsAuthor: Clker-Free-Vector-Images (pixabay.com)

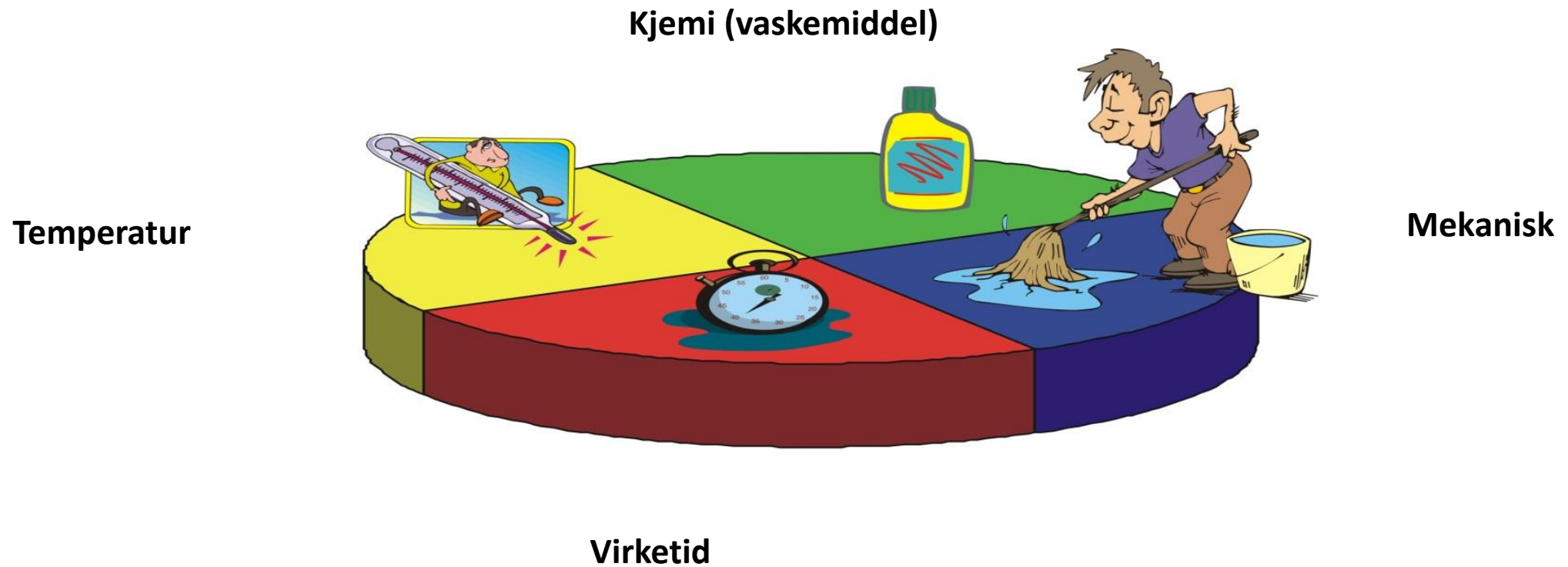
Rent?

Wikimedia commonsAuthor: Clker-Free-Vector-Images (pixabay.com)

Fire viktige elementer

Manuell rengjøring

- Velg korrekt rengjøringsmiddel til metode og prosess, følg produsentens anbefalinger
- Velg midler som er CE-merket for medisinsk utstyr
  - Beregnet på medisinsk bruk og formål
- pH-nøytrale og enzymatiske midler anbefales til manuell vasking
- Bruk passende verneutstyr – kjemikaliehansker, forkle briller/visir
- Bruk aldri grønnsåpe, skurekrem eller andre husholdingsvaskemidler (Zalo, Sunlight, Biotex o.l.)

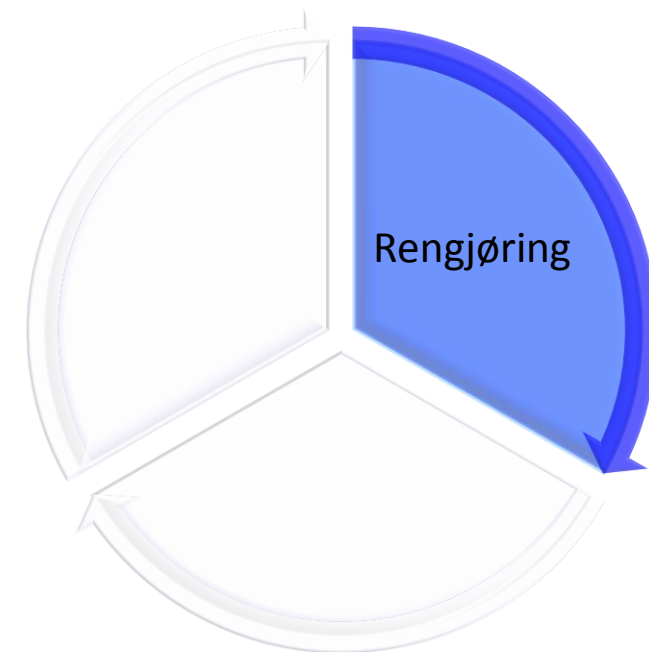
<http://www.filastrocche.it/bagnetto-massaggi-e-filastrocche/> Pixabay.com

Manuell rengjøring

Gir variable resultater – gode prosedyrer tilpasset avdelingen din er viktig

Forberedelser:

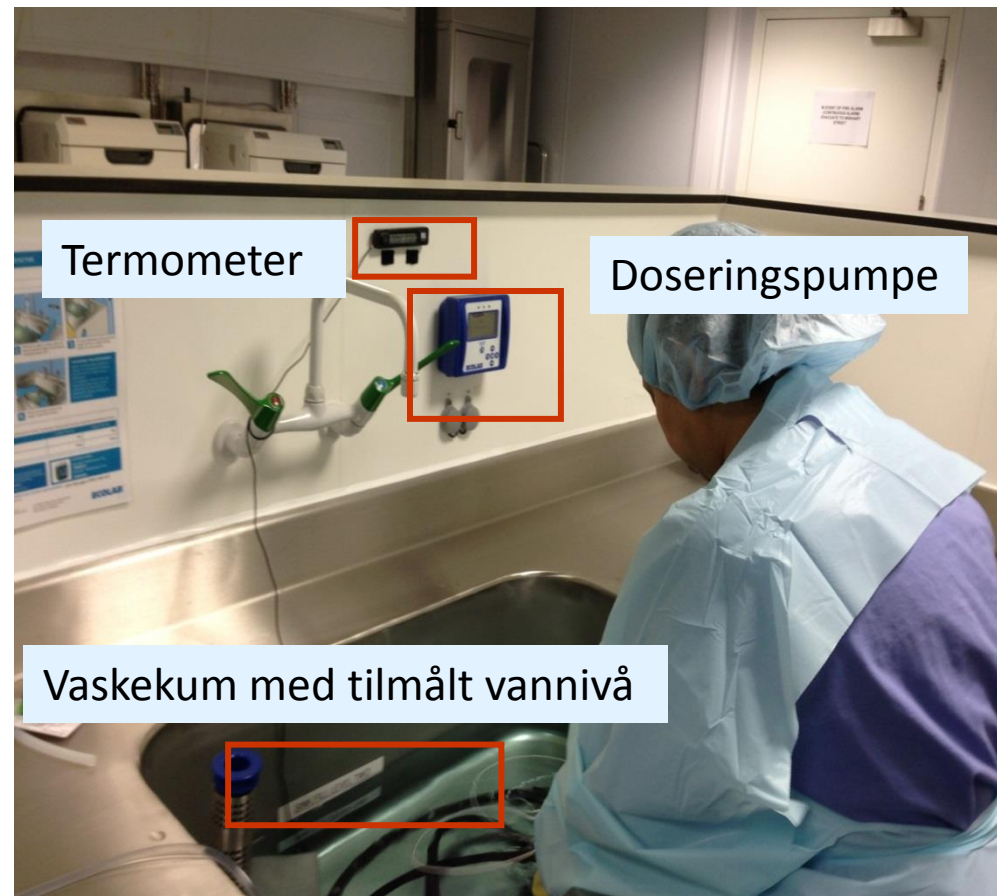
1. Rommet bør deles inn i uren sone/ren sone
2. Utstyret skal vaskes i egen kum/balje, IKKE bruk håndvasken
3. Sammensatte instrumenter demonteres (les bruksanvisningen)
4. Mål opp vann og vaskemiddel i riktig konsentrasjon
5. Bruk egnede børster og kluter (ikke metallbørster)

Manuell rengjøring

Bekledning og utstyr:

- Personlig verneutstyr: Hansker, forkle, visir
- Termometer
- Doseringspumpe eller annet måleverktøy
- Egnede børster og kluter

Manuell rengjøring

- **Forskylling** under væskeoverflaten i kaldt vann
- **Hovedvask** i lunkent vann (ikke for varmt - følg bruksanvisningen)
- Bruk børster og engangskluter, all smuss må fjernes, det kommer ikke til å bli fjernet senere i dekontamineringsprosessen
- **Skylling** i egen kum/balje i rent vann før desinfeksjon

ALL VASK SKAL SKJE UNDER VANNOVERFLATEN FOR Å HINDRE SMITTEBÆRENDE SPRUT OG AEROSOLER

KJEMISK DESINFEKSJON

Desinfeksjon

- Eliminering eller reduksjon av mikroorganismer
- Fjerner 99,99 % av alle vegetative mikrober (1: 100 000)
- Inaktiverer vanligvis IKKE bakteriesporer

MÅ IKKE FORVEKSLES MED STERILISERING

Desinfeksjon

- Antisepsis
  - Dreper mikroorganismer på hud eller slimhinner
- Teknisk desinfeksjon
  - Gjenstander og utstyr
  - Inventar
  - Gulv, vegger o.l.

Desinfeksjon

- Antisepsis
  - Dreper mikroorganismer på hud eller slimhinner
- Teknisk desinfeksjon
  - Gjenstander og utstyr
  - Inventar
  - Gulv, vegger o.l.
- Kjemisk
  - Pereddiksyre
  - Alkohol – kun overflater
  - Klor
  - Hydrogenperoksid
- Termisk
  - 90 °C i 1 min
  - 85 °C i 3 min og 10 sek
  - 80 °C i 10 min

Kjemiske desinfeksjonsmidler til teknisk bruk i helse- og sykepleie

Preparat, (forhandler)	Virkestoff	Agens	Virketid	Konsentrasjon	Holdbarhet
Klorforbindelser					
KLORAMIN "NMD" pulver 1 kg, 30x1 kg, 50 kg (AS Den norske Eterfabrikk)	Kloramin-T, 25 % aktivt klor	Vegetative bakterier Virus Sopp Mycobakterier	Ikke synlig forurensede flater og rengjort utstyr: 10 min Synlig forurensede flater og utstyr: 30 min Mycobakterier 1 time	5 %	Pulver: 2 år Ny bruks-løsning: 2 år
KLORAMIN "NMD" oppløsning 5 % 1 l, 5 l (Apotekproduksjon AS)	Kloramin-T, 1,25 % aktivt klor	Vegetative bakterier Virus Sopp Mycobakterier	Ikke synlig forurensede flater og rengjort utstyr: 10 min Synlig forurensede flater og utstyr: 30 min Mycobakterier 1 time	Ufortynnet	2 år
Wet Wipe Chlorine Disinfection (Wet Wipe AS)	Natriumdiklorisocyanurat dihydrat, hypoklorsyre	Vegetative bakterier Virus Gjærsopp	Rengjorte flater og utstyr 10 min.	1,7 g/l	2 år
Wiping Systems CD1 Wipes (Wiping Systems ApS)	Oxylon (natriumdiklorisocyanurat dihydrat og adipinsyre)	Vegetative bakterier Virus	Rengjorte flater og utstyr 10 min.	0,29 %	Ubrutt 2 år Anbrutt 48 t
Diverse oksidative midler					
RELY+On PERASAFE "Du Pont" pulver 162 g plastboks	Pereddiksyre dannet in situ fra natrium-perkarbonat 40-60 % og TAED	Vegetative bakterier Sporer Virus	Rengjort utstyr: 10 min	1,62 % PeraSafe pulver oppløst i vann	Pulver: 2 år Bruksløsning: 24 timer

Kjemisk desinfeksjon

- CE-merket til bruk på medisinsk utstyr
- Skal stå på listen over godkjente desinfeksjonsmidler hos Statens legemiddelverk
- Sjekk at utstyret tåler desinfeksjonsmiddelet, det er produsenten av utstyret som har ansvar for å opplyse om dette
- Bruk alltid verneutstyr – sjekk sikkerhetsdatabladet

Kjemisk desinfeksjon

- Sjekk holdbarhet og skriv dato for blanding og holdbarhet på flasken/holderen
- Lag fersk bruksløsning hver dag (eller iht. bruksanvisning)
- Desinfiser i egen beholder med lokk
- Kontroller kontakttid/virketid med et tidsur
- Skyll med så rent vann som mulig etter desinfeksjon
  - Kjemiske rester kan skade slimhinner
- Tørk av utstyret, bruk ikke-loende papir/klut
- Unngå rekontaminering før bruk og/eller sterilisering

Desinfeksjonsmiddel

Vann til skylling

Tidsur

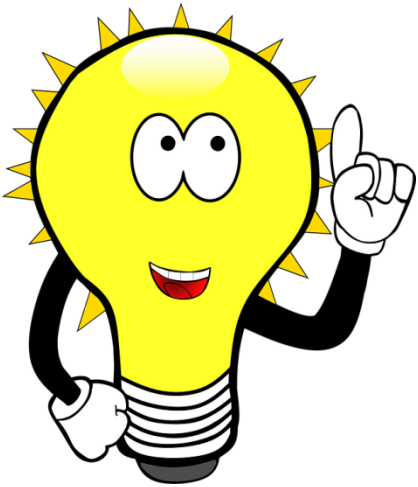

Maskinell rengjøring og desinfeksjon

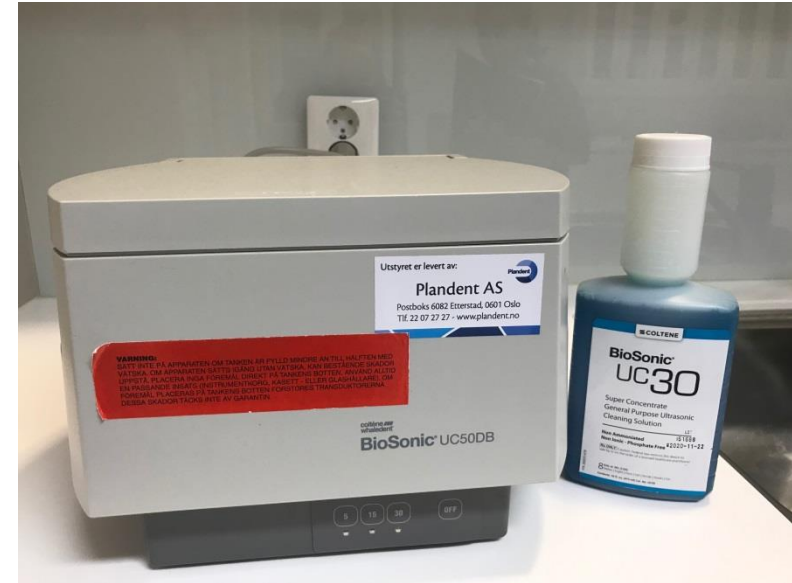
Maskinell rengjøring

- Ultralydbad
- Vaskedekontaminator
  - Foretrukket metode
  - Standardiserte og validerte prosesser

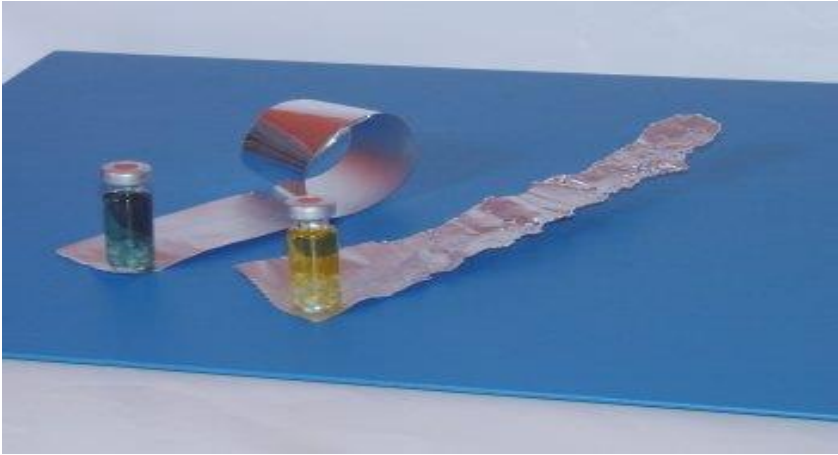

Ultralydrenngjøring

- Det finnes ikke en ISO-standard for ultralydbad – det er derfor viktig å lese og følge bruksanvisningen nøye
- Effektivt for komplekse instrumenter
- Brukes i kombinasjon med rengjøringsmiddel
- Egner seg ikke for materialer som absorberer lyd (gummi, tre, etc.)
- Anbefales bruk av vaskedekontaminator etter ultralydbehandling
- Dekket til under bruk for å unngå dannelse av aerosoler
- **Ikke egnet til motorisert, roterende eller optisk utstyr**

Bruk av ultralydbad

Kommersielle tester fås kjøpt

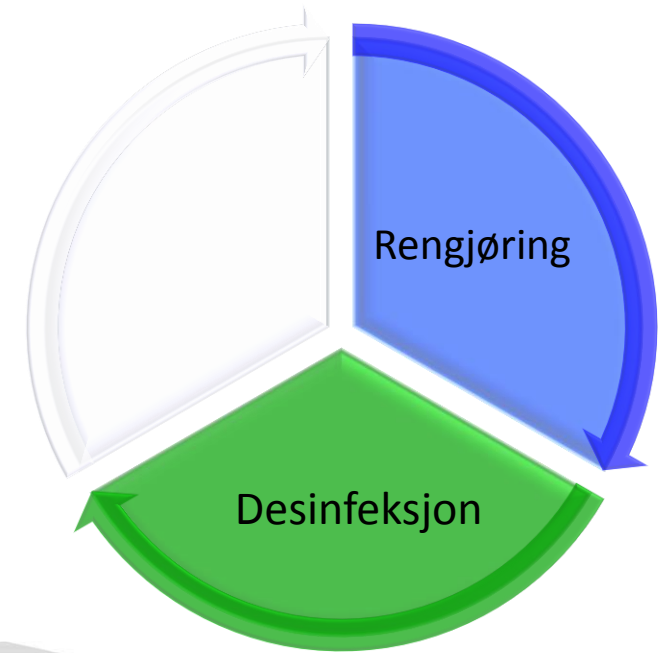

"Hjemmelaget" test med aluminiumfolie

- Grov smuss må fjernes fra instrumentene før de plasseres i ultralydbadet
- Badet skal fylles med rent vann
- Vannet må avgasses før bruk
- Instrumenter skal være åpnet og lumen skal være tilgjengelig
- Hvis maskinen har en pulseringssyklus, må instrumenter med lumen være festet til de korrekte portene.
- Godkjent rengjøringsmiddel og rent vann må benyttes i anbefalte konsentrasjoner.
- Instrumentene plasseres i badet og temperaturen på vannet økes til korrekt temperatur.
- Etter rengjøring skal instrumentene skylles i deionisert vann.

Vaskedekontaminator

- Maskin som vasker og desinfiserer medisinsk flergangsutstyr i én prosess
- Foretrukket metode
- Reproduserbare resultater
- Kan valideres
- Best praksis

Vaskedekontaminator

Maskinen skal oppfylle kravene beskrevet i NS-EN ISO 15883

- Del 1:2009 - Generelle krav, termer, definisjoner og prøvinger
- Del 2:2009 - Krav og prøvinger for termisk desinfeksjon for kirurgiske instrumenter, anesthesiutstyr, kar, redskaper, glasstøy, etc.
- Del 3:2009 - Krav og prøvinger for vaskedekontaminatorer til bekken, urinflasker og lignende.
- Del 4:2018 - Krav og prøvinger for vaskedekontaminatorer med kjemisk desinfeksjon for termolabile endoskop.
- Del 5:2005 - Testjord og metoder for å vise rengjørings-effekt
- Del 6:2015 - Krav og prøving for vaskedekontaminatorer med termisk desinfeksjon for ikke-invasivt, ikke-kritisk medisinsk utstyr for helsestell.
- Del 7:2016 – Krav og prøvinger for vaskedekontaminator med kjemisk desinfeksjon for ikke-invasivt, ikke-kritisk termolabilt medisinsk utstyr og helseutstyr

Standardene kan kjøpes hos Norsk Standard AS www.standard.no

Vaskedekontaminator

- Spyledekontaminator
- Vaskedekontaminator med kjemisk desinfeksjon
  - Små vaskedekontaminatorer
  - Vaskedekontaminatorer til kirurgisk utstyr
  - Vaskedekontaminator til termolabilt utstyr

Vaskedekontaminator

- Lasting
  - Iht. produsentens anbefalinger
  - Ikke overlast maskinen
  - Ikke overlapp
  - Åpne ledd
- Bruk innsatser og dyser til gjennomspyling om nødvendig
- Utstyret bør være tørt etter vask, ellers må det tørkes med ren, lofri klut
- Hulromsutstyr bør tørkes med medisinsk trykkluft

Kontroll av vaskedekontaminator

- Kontroller siler og dyser før bruk
- Kontroller mengde vaskemiddel og avspenningsvæske
- Kontroller at maskinens spylearmer roterer
- Kontroller at dysene er rene
- Rens silene
- Påse at maskinen er ren
- Kontroller utskrift og arkiver den
- Registrer og meld evt. feil/alarmer
- Vasketester?

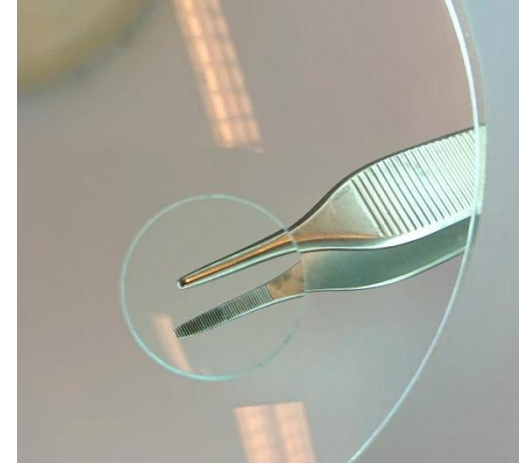
Kaffe

Klargjøring til sterilisering

Klargjøring før sterilisering

- Visuell kontroll
  - Synlig rent på utside og innside
  - Uten sprekker og rust
- Sjekk at spisse og skarpe instrumenter har beholdt egenskapene sine
- Nye instrumenter må prosesseres som gamle instrumenter før bruk
  - Sjekk bruksanvisningen eller spør leverandør
- Urene instrumenter må vaskes på nytt
- Ødelagte eller rustne instrumenter kastes

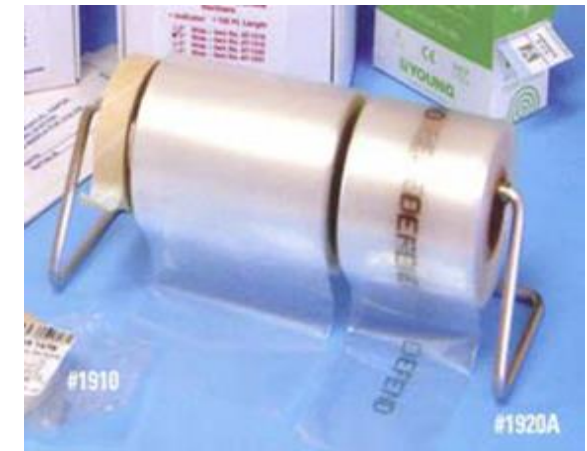

Pakking av utstyr til sterilisering

- Utstyr som må være sterilt ved bruk, må pakkes inn
  - Aseptiske/invasive prosedyrer/ingrepp
- Det finnes forskjellig emballasje til de forskjellige steriliseringsmetodene
  - Poser
  - Skrin/konteiner
  - Papir

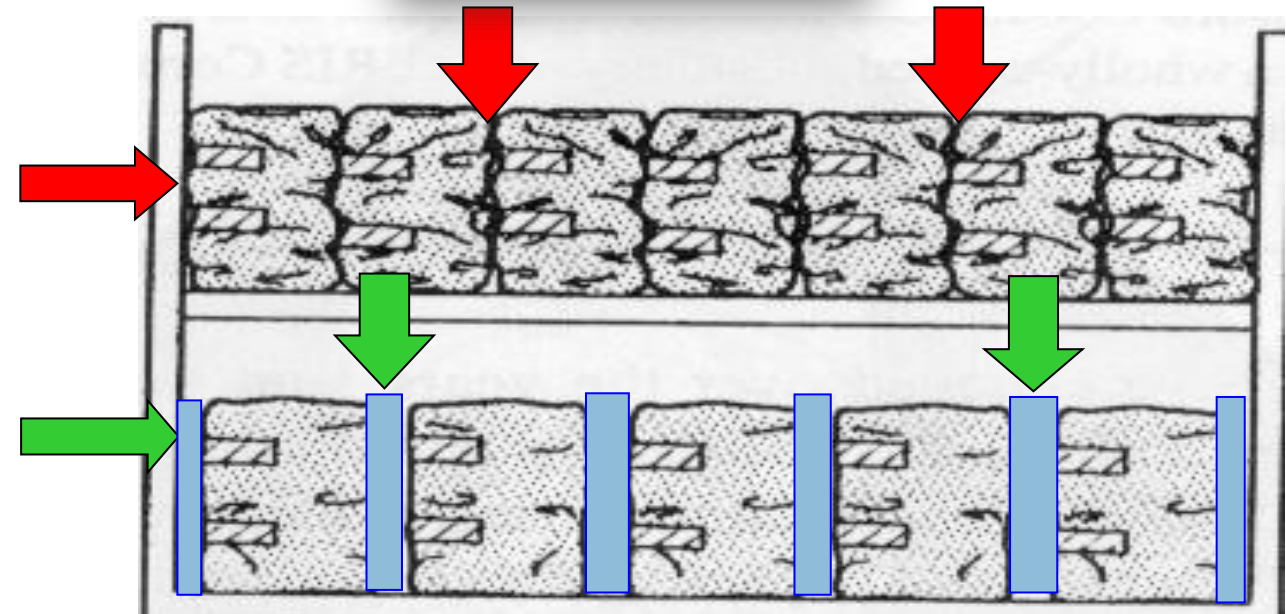
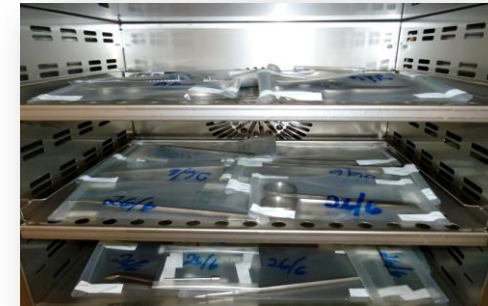

For trang pose

Lasting av sterilisator

- Romslig mellom pakkene
- Uniform fordeling
- Ikke overfylle
- Bruk hyller og kurver
- Pakken skal ikke berøre kammerveggene
- Plast mot plast – papir mot papir
- Tunge konteinere og skrin nederst, poser øverst

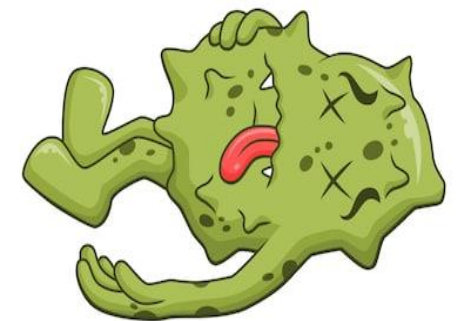
Valg av steriliseringsmetode

Sterilisering

- Inaktivering av alle former for levende mikroorganismer, inkludert bakteriesporer
- Dreper 99,9999 % av mikrobene (1 : 1 000 000)
- Sterilitet er et absolutt begrep

DET GÅR IKKE AN Å STERILISERE SKITNE INSTRUMENTER

Sterilisering

- I Norge bruker vi i hovedsak to typer steriliseringsmetoder
  - Vanndampsterilisering (autoklaving)
  - Tørrsterilisering

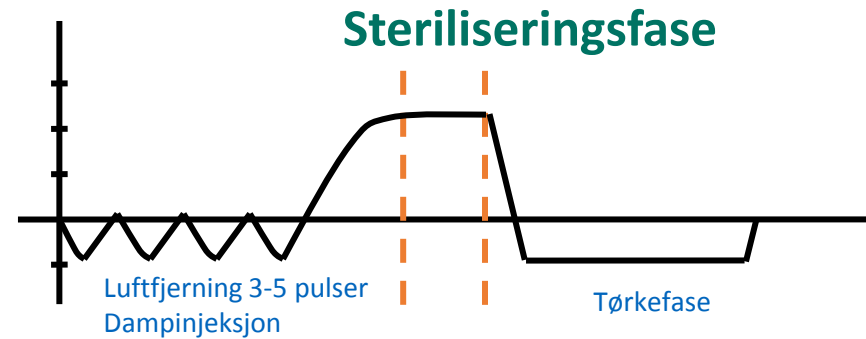
Koagulering

Oksidering

Vanndampsterilisering

- Metall
- Tekstiler (forbruksmateriale)
- Kunstige materialer
- Noen typer plast
- Glass
- Gummi

- Alt av materialer og utstyr som er varmeømfintlig
- Materialer som ikke tåler vann
- Dampen penetrerer ikke fett, olje, vaselin/parafin
- Pulver

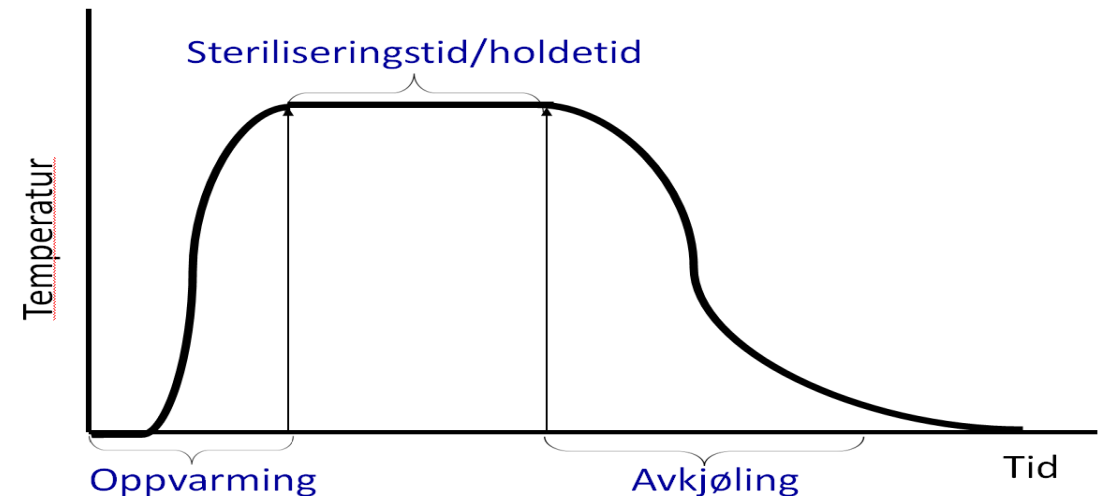
Ulike typer sterilisatorer

- Små og store sterilisatorer
  - Små vanndampsterilisatorer har egen dampkjele, og sterilt eller demineralisert vann bør benyttes for å fylle vannreservoaret.

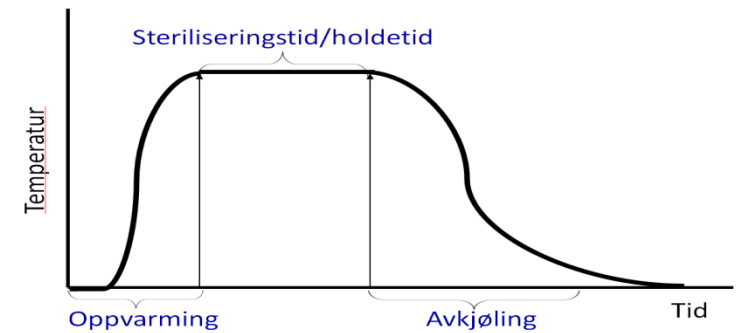

Tørrsterilisering

- Tørr varme
  - Høy temperatur
  - Fri for fuktighet
  - Oksiderer mikroorganismer
- Steriliseringsprosessen:
  1. Oppvarming
  2. Sterilisering
  3. Avkjøling

Tørrsterilisering

Egnet til

- Tørre og vannfrie produkter
- Oljer, fett, salver, pulver, vaselin og voks
- Glass, keramikk og annet steintøy til bruk i laboratoriet
- Metall og kirurgiske instrumenter av stål uten trange hulrom

Viktige funksjoner

- Temperatur- og tidskontroll
- Termisk styrt dørlås
- Vifte til varmefordeling
- Printer for dokumentasjon og utskrift (PC-tilkobling)
- Luftfilter (sterilfilter) og luftventil (avkjøling)
- Alarmer

Lagring og holdbarhet

Holdbarhet

- Bruk egnet tusj eller merkelapper til å markere holdbarheten, ikke bruk kulepenn – kan gi hull
- Skriv/ fest lappene på plastsiden av posene
- Sterilisert utstyr må merkes tydelig (kjemiske indikatorer)

HOLDBARHETEN ER AVHENGIG AV HÅNDBTERING OG LAGRINGSFORHOLD

Holdbarhet	
Pakkemateriale	Tid
Papiremballasje	3-6 mnd.
Plast-papirpose	6-12 mnd.
Gjenbrukskonteiner	1-5 år

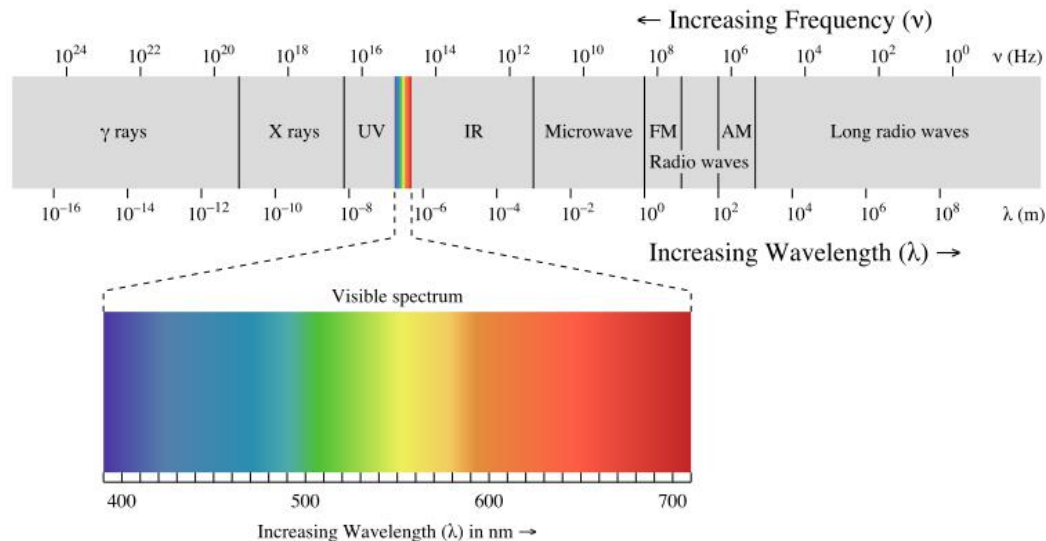

Lagring

- Kontrollerte omgivelser
  - Luftfuktighet
  - Temperatur
  - Beskyttet mot sollys
- Rom, skuffer, skap, traller osv. skal være synlig rene og støvfrie
- Unngå hull – ha god nok plass rundt utstyret, ikke sett tungt utstyr oppå annet utstyr
- Sterilt utstyr må flyttes på og håndteres minst mulig
- Roter etter først inn – først ut prinsippet (FIFU)
- Holdbarheten er hendelsesrelatert, kontroller pakkene nøye før bruk

Ultrafiolett stråling (UV-stråling)

- Elektromagnetisk stråling
  - UV-A 315-400 nm
  - UV-B 280-315 nm
  - UV-C 100-280 nm
- Usynlig stråling, kan gjøre stor skade på mennesker
- UV-C: dreper bakterier ved å ødelegge DNA

Strålene er usynlig, men mange ser et blått lys. Det er fordi det er vanskelig å produsere ren stråling så «biproduktet» er lys med noe lengre bølglengde, det vi oppfatter som blått lys

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EM_spectrum.svg

Bruk av UV-skap til oppbevaring av sterilt utstyr

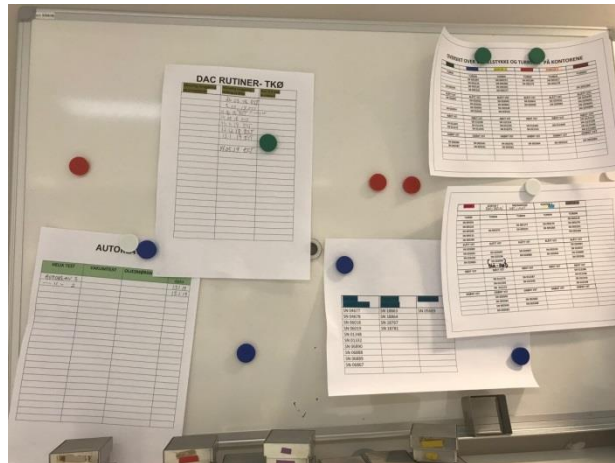
- Det er ikke noe vi anbefaler
  - Strålene treffer kun én flate, resten vil ikke bli påvirket
  - Uinnpakket utstyr blir usterilt med en gang det tas ut av sterilisatoren
  - Prosessen kan ikke valideres
    - Effekten av lysrørene avtar over tid, hvordan kontrolleres dette?
  - Forskningen det vises til er gammel og ikke utført godt nok
- Utstyr som skal brukes til invasive prosedyrer/ingrepp må pakkes i egnet steriliseringsemballasje produsert i henhold til NS-EN ISO 11607-1:2019 (Emballasje for sluttsterilisert medisinsk utstyr - Del 1: Krav til materialer, sterile barrieresystemer og emballasjesystemer) og oppbevares i kontrollerte forhold.

Kontroll av steriliseringsprosessen

Kontroller

- Sterilisatorene og vaskedekontaminatorene må kontrolleres jevnlig
  - Daglig
  - Ukentlig
  - Periodisk
  - Årlig

Loggskjema for periodisk kontroll av sterilisator med biologiske indikatorer

Virksomhet:	Sterilisator:	Ansvarlig person:
År:	Testfrekvens:	Produsent/leverandør:

Dato	Syklusnr.	Program	Steriliserings-temp. (°C)	Steriliserings-tid (min.)	Lotnr/ prøvenr.	Utført av	Dato	Testresultat	Sign.

 Nasjonal kompetansetjeneste for dekontaminering
steriliseringskontroll@ous-hf.no - www.oslo-universitetssykehus.no

Vanndampsterilisator/autoklav

Daglige kontroller

- Vannivå i vanntank
- Rent kammer
- Luftutdriving fra kammeret (Bowie- og Dick-test)
- Loggføring/feilmeldinger/utskrift
- Kjemisk indikator

Ukentlige kontroller

- Vedlikehold
- Kontroll av dørpakning
- Renhold
- **Vakuumbest/lekkasjetest**

Tørrsterilisator

Daglige kontroller

- Loggføring /feilmeldinger
- Rent kammer
- Kjemisk indikator

Ukentlige kontroller

- Vedlikehold
- Kontroll av dørpakning
- Renhold

Andre kontroller

- **Periodisk kontroll med biologiske indikatorer**
- **Halvårlig / Årlig service**
- **Årlig revalidering**

Kjemiske indikatorer

- Bruker kjemikalier til å undersøke forskjellige fysiske forhold under steriliseringsprosessen
  - Temperatur
  - Tid
  - Kontakt med damp

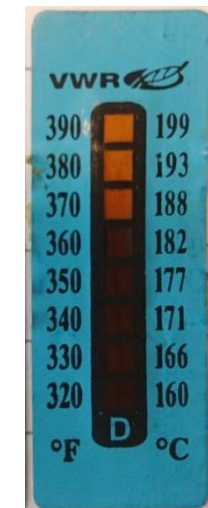
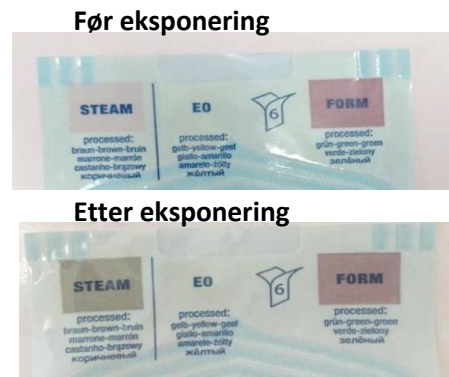
Type	Betegnelsen	Funksjon
1	Prosessindikator	Skiller godset fra før og etter eksponering
2	Spesifikke tester	Bowie og Dick-test, Helix-test o.l.
3	Enkeltparameter	Reagerer kun på én variabel
4	Flere parametere	Reagerer på to eller flere variabler
5	Integrerende	Reagerer på alle variabler (tilsvarer BI)
6	Emulerende	Syklusspesifikk, reagerer på alle variabler

Hvilke tester skal man bruke?

- Prosessindikator (type 1) i hver kjøring
- Brukes utenpå hver pakke
- Det skal ikke være tvil om godset er sterilisert eller ei
- Parametertest (type 3 – 6) brukes jevnlig for å teste forskjellige parametere
- Kan brukes inni skrin o.l.
  - Ha en kontrollrutine

Før eksponering Etter eksponering

Type 2 kjemisk indikator - Bowie- og Dick-test

kun for vanndampsterilisator med vakuum

- Luftutdrivning fra kammeret
- Dampgjennomtrengning

Liten testpakke, brukes daglig i stor og liten autoklav

Standard testpakke, brukes under validering

Kjemiske indikatorer

- Type 1: Brukes utenpå hver pakke
- Type 2: Brukes hver dag for vandampsterilisatorer
- Type 3-6: Brukes hver dag/rutinemessig

Slår ikke den kjemiske indikatoren om?

**IKKE BRUK
UTSTYRET!**

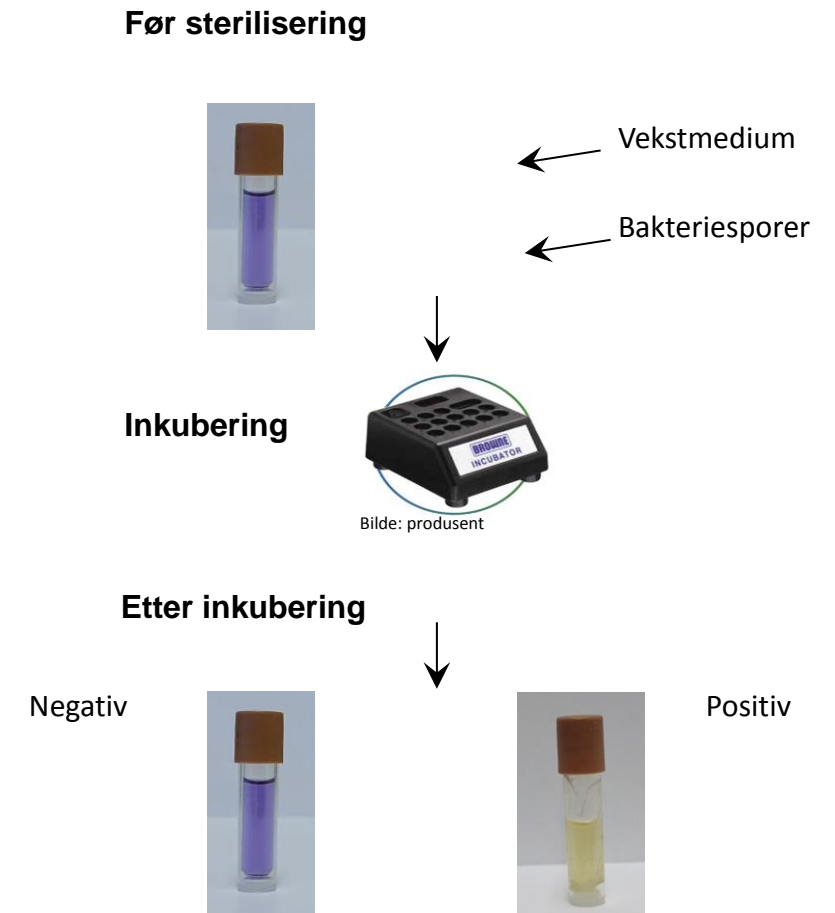
Biologiske indikatorer

- Bruker bakteriesporer til å kontrollere at sterilisatoren klarer å drepe/inaktivere standhaftige mikroorganismer
- Anbefales som en kvartalsvis kontroll

Sporestrips

«Alt-i-ett»-indikatorer

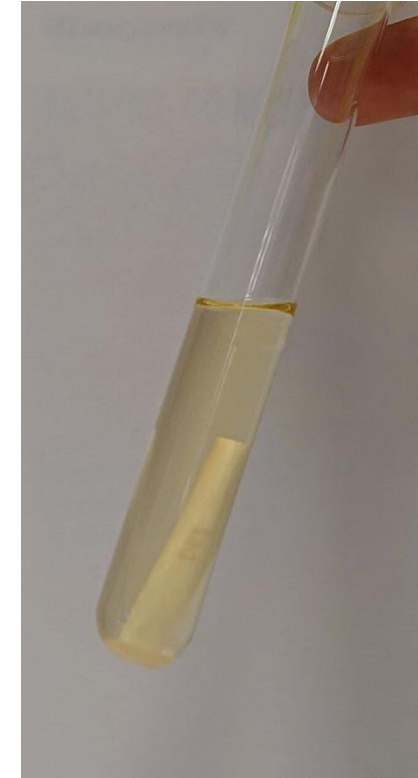
Biologiske indikatorer

Negativ prøve:

Indikasjon på at steriliseringsbetingelsene blir oppnådd på det stedet indikatoren er plassert og med den emballeringen som er brukt

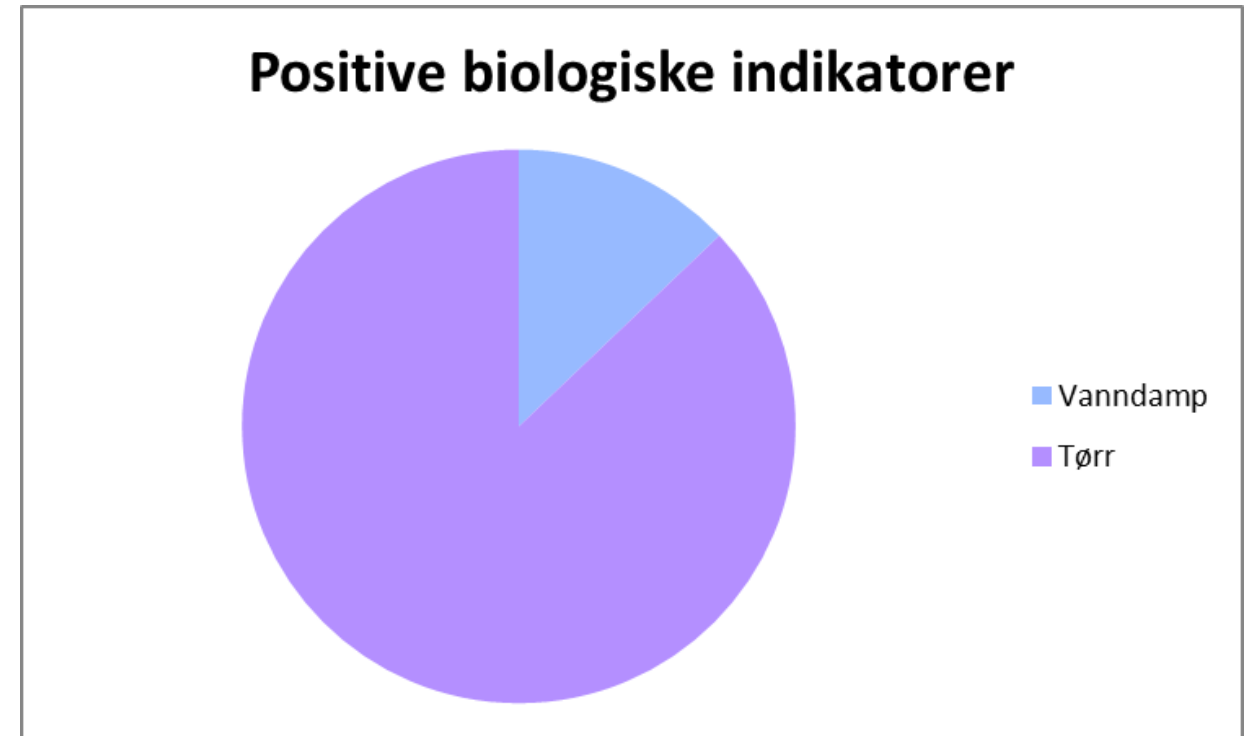
Positiv prøve:

- Det er noe feil med sterilisatoren
- Pakningen rundt døra er ikke tett
- Sterilisatoren er over/feillastet
- Feil program
- **Sterilisatoren ble ikke skrudd på!**

Er det vits å bruke biologiske indikatorer?

- Fram til 1. august i år har vi analysert 3607 prøvesett
- Av disse hadde 31 prøvesett en eller positive biologiske indikatorer
  - 27 prøvesett fra tørrsterilisering
    - 1,93 %
  - 4 prøvesett fra vanndampsterilisering
    - 0,18 %
- **I tillegg var det 13 prøver som ikke var kjørt i sterilisatoren**

Hvor finner du oss?

<https://oslo-universitetssykehus.no/avdelinger/oslo-sykehuservice/nasjonalkompetansetjeneste-for-dekontaminering/nasjonalkompetansetjeneste-for-dekontaminering-sterilisering>

Kontakt oss gjerne på epost:

steriliseringskontroll@ous-hf.no